

БІЛІМ КІЛТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ

№ 7 (157), 2021

Шілде

Июль

2011 жылдан бастап ай сайын шығады — С 2011 года выходит ежемесячно

Журнал 2006 жылдың қаңтар-ақпан айынан бастап қазақ және орыс тілдерінде шыға бастады.

Журнал издается с января-февраля 2006

года на казахском и русском языках

**(Республикалық ғылыми-әдістемелік педагогикалық журнал
Республиканский научно-методический педагогический журнал)**

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

А. Жүсіпова

Оқушыларға патриоттық тәрбие берудің маңыздылығы.....3

Р. Абисаликова

Абай шығармаларын оқытудың әдіс-тәсілдері.....7

Ш. Бакеева

Ұстаздардың ұстазы еді.....10

Е. Кәп

Студенттерді рухани-адамгершілік негізінде тәрбиелеуде ұлттық тәрбиенің құндылықтары.....12

З. Жұматаева

Халық даналығына баулуда мақалдар мен мәтелдердің тәрбиелік рөлі.....14

Т. Козлова

Инновационный образовательный проект «Семейные ценности»17

А. Абулова, А. Кутубаева

Мир человеческих отношений19

А. Оспанова

Кірігіе арналған алмалар24

Н. Муханбеткалиева

По одежке встречают.....27

Ж. Кожамкулова

Слово о подруге... Гуля, Гулечка, Гульнара32

С. Алибаева

Глагол. Времена глагола37

М. Каляскарова

Квадраттық функция41

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

«Педагог LTD» ЖШС

Редактор:

Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

БІЛІМ КІЛТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ журналы

20.05.2010 ж. ҚР Байланыс және ақпарат министрлігінде қайта тіркеліп, №10965-Ж куәлігі берілді.

Басуға қол қойылды
10.07.2021 ж.
Офсеттік басылым.
Тапсырысы: 322.
Басылым индексі: 75488

Редакцияның мекен-жайы:

050036, Алматы қаласы,
Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел: 8 777 194 94 58,
8 777 303 37 67.
Эл. пошта:
pedagog-ltd@mail.ru

Журнал «Rado Print»
баспаханасында басылды.
Алматы қ., Мыңбаев көш., 46,
кеңсе 411А

Көркемдеуші және беттеуші:
Нұрзат Раймқұлова

Редакциялық алқа: Редакционная коллегия:

Н. Омашев — ҚР Жоғары мектеп ғылым академиясының академигі, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, филология ғылымдарының докторы, профессор.

С. Аманжолов — педагогика ғылымдарының докторы, ҚР Білім беру ісінің үздігі, А.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің педагогика факультетінің деканы.

Ә. Дүйсебек — Ы. Алтынсарин атындағы Қазақ Білім академиясының вице-президенті.

А. Миразова — ҚР Білім беру ісінің үздігі, Қазақстанның Еңбек ері.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word файлы ретінде сақтаңыз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Болмаса, факс арқылы, бағалы хат арқылы редакция мекен-жайына жіберулеріңізге болады.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ!

Представляемые материалы должны быть напечатаны на компьютере и сохранены в формате программы Microsoft Word. Объем не более 2-х страниц. Сведения об авторе должны быть точными и полными. Фотографии высылайте отдельными файлами в формате JPEG, TIFF, не вставляя в текст статьи. К высылаемому материалу приложить копию квитанции о подписке на журнал. Материалы отправляйте электронной почтой (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru), факсом или заказным письмом.

Учредитель:

ООО «Педагог LTD»

Главный редактор: Г. КУСТАНОВА
Журнал перерегистрирован в Министерстве
связи и информации РК. Свидетельство
№10965-Ж от 20.05.2010 г. Астана.

Подписано в печать 10.07.2021 г.

Печать офсетная.

Заказ 322.

Подписной индекс: 75488

Адрес редакции:

050036, г. Алматы,

Мкр. Мамыр-2, 13-7.

Тел./факс: 8 (727) 255-72-94;

сот.т.: 8 777 1949458,

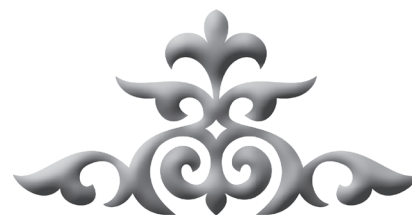
8 777 3033767

Эл. почта: pedagog-ltd@mail.ru

Журнал напечатан в типографии

«Rado Print».

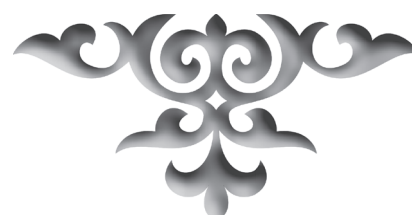
Адрес: г. Алматы, ул. Мынбаева, 46, оф. 411А

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.

Опубликованные материалы не отражают точку зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях несут авторы. Рукописи и фотоснимки не рецензируются и не возвращаются. Перепечатка материалов, опубликованных в журнале допускаются только с согласия редакции.

Оқушыларға патриоттық тәрбие берудің маңыздылығы

I. Кіріспе

Өздеріңізге өз тәжірибемнен «Оқушыларға патриоттық тәрбие берудің маңыздылығы» тақырыбындағы жүргізілген жұмыстар туралы ғылыми-педагогикалық көзқарастарым мен бірнеше жыл қатарынан класс жетекшілікті атқару кезіндегі жүргізген жұмыстарымды, әрекеттерімді пайдасы тиер деген мақсатта жазып отырмын. Патриоттық тәрбие — түйінді мәселелері көп, мұғалімнің кәсіптік шеберлігін, көп ізденуді талап ететін үрдіс деп баға бергім келеді. Патриоттық тәрбие беру бағытындағы жүргізілетін жұмыстың түрлерін шығармашылықпен түрлендіріп, дамыта отыра пайдалану өз нәтижесін берді. Педагогикалық оқудың бүгінгі таңда өзекті мәселелердің бірін қозғап тұрғандығына сәйкес, құқықтық мемлекет іргесін қалаушы оқушылар мен олардың ата-аналарына «Жас ұрпақты осы бастан Отанына, атамекеніне шын берілгендік-патриотизм рухында тәрбиелеу» деген тақырыптың ауқымында дөңгелек стол, пікір алысу, тәрбие сағаттарын, сауалнама өткізсем, болашақта мұнан да мазмұнды жұмыстармен толығады деп ойлаймын. Сабақ беретін және жетекшілік ететін 3«б» класында патриотизм өз халқына деген сүйіспеншілік, өзінің шыққан тегінің бірлігі мен ортақтылығы, туған жеріне, тіліне, өскен ортасына, мінез-құлқына, психологиялық және этнографиялық

ерекшеліктеріне тән ерекше тарихи ұлттық дәстүрмен тығыз байланыстылығына ашық сабақтар мен тәрбиелік маңызы бар іс-шаралар жүргізу арқылы көңіл бөлемін. Ұлттық сезімдерді патриотизм арнасына, Отанға, ұлтқа деген сүйіспеншілік рухына дұрыс бағыттау үшін бұл ерекшеліктерді жақсы білу және оларды міндетті түрде бала санасына сіңіре білу қажеттігін «Абайды оқы, таңырқа» атты ашық тәрбиелік іс-шара Абайтану сабағында жүзеге асырдым деп ойлаймын, себебі бір ғана Абай бейнесі, шығармалары, аудармалары арқылы, әр оқушының өз жеріне, отандастарына сүйіспеншілік, орыс достары арқылы халықтар арасындағы достық қарым-қатынастың патриоттық тәрбие берудегі таптырмас құрал екендігіне көз жеткіздім.

II. Негізгі бөлім. Жас ұрпақты ерлікке, мәрттілікке, ұлтжандылыққа үйрету — патриоттық тәрбиенің негізі.

Оқушылардың жаңа ұжымын қабылдап алған сынып жетекшісі, әлбетте, ең алдымен балалардың жанұядағы тәрбие жағдайларын зерттейді. Қажет болған жағдайда ата-аналарымен тығыз байланыста болып, үй жағдайларын жете зерттеуі тиіс. Оқушылардың күн реттелімі мен жанұядағы еңбек міндеттерінің орындауына ата-аналардың қалай қарайтынына, балалардың сабақ даярлайтын орны мен шағын кітапханасының бар-жоғына санитариялық-

гигиеналық талаптардың орындалуына, оқушының бос уақытын қалай өткізетініне айрықша назар аударамын. Оқушыларға патриоттық тәрбие беру бағытындағы жүргізілетін жұмыстың теориялық мәселелерін сөз еткенде, Бауыржан Момышұлының «Ұшқан ұя» повесін мысалға алуға болады. Ерлік барлық жанға қажетті категория. Олай дейтініміз,

Б. Момышұлы: «Ерлік – өзінің ең жаман мінез-құлқын жеңе білу», - деген тұжырым жасаған. Міне, мұндай асыл қасиеттерді қазақ ата-аналары өз отбасында тәрбиелеп, өз еркімен дамыта аларлық дәрежеге жеткізген. Осы қағиданы басшылыққа ала отыра, ата-аналардың өз уәдесінде тұру, өз кемшіліктерін мойындау да ерлік іске жататынына мысалдар келтіреміз. Ата-аналардың отбасындағы сыйлас-тығы, әдептіліктері баланың іс-әрекетінен, сөйлеген сөзінен байқалып тұратынын әр кездесуде ата-аналардың есіне салып отырудың еш артықшылығы жоқ. Тіршіліктегі барлық нәрсенің бір-бірімен сабақтас болғаны сияқты, баланың бойындағы, әдетіндегі небір жақсы, жаман қасиеттің негізі – ата-анасы. Ананың, тәрбиешінің, ұстаздың шеберлігіне қарай бала бойындағы ұстамдылық, ұқыптылық, нәзіктік, кішіпейілділік қасиеттері қалыптасса, әке арқылы еңбекқорлық, батылдық, адамгершілік, азаматтық, табандылық мінезге ие болады. Сондықтан да оқушылардың бойындағы адамгершілік қасиеттердің патриоттық тәрбиенің бастауы екеніне көңіл бөлеміз. Ата-аналармен әңгіме, жиналыс өткізу ке-

зінде әр ата-анаға оның баласын қандай деңгейде, қандай қасиеттерімен көргім келетіндігіне басты назар аударамын, ол үшін әр ата-анаға баланың жанында үнемі болмасаңыз да, сіздің бейнеңіздің бала үшін қандай маңызы бар екендігіне көздерін жеткіземін. Себебі, кез келген бала үшін оның ата-анасы қандай болса да, сол күйінде оны жақсы көріп, аяушылық көрсететінін алысқа бармай-ақ, тастанды балалардың жүрек жарды лебіздерінен байқауға болатынын түсіндіріп отырудың еш артықшылығы жоқ. «Өз еліңнің нағыз патриоты дегенді қалай түсінесің?» деген тақырыптағы пікір алысу кезінде көп ата-ана өз ойларымен бөлісе білді.

Қазіргі кездегі педагогика бойынша патриоттық тәрбиенің қайнар көзі халықтың береке-бірлігінде, ынтымақ-ықыласында, елдігі мен ерлігінде екендігінде ешкімнің дауы бола қоймас. Олай болса, әрбір ата-анаға осы жүйені ғылым және өнер ретінде жан-жақты меңгеру қажет. Патриотизмнің әдіснамалық негізін айқындауда психологиялық, философиялық, педагогикалық тұрғыда зерттеу барысында әр кезеңде туындаған патриотизм ұғымына талдаулар жүргіздім.

1. Патриот – Отанын сүйетін, оның байлығын қорғайтын, отансүйгіш, отаншыл азамат.

2. Патриотизм – адамгершілік және саяси принцип, сезім, оның мазмұны – Отанға сүйіспеншілік, оған адалдық, оның өткені мен қазіргісіне деген мақтаныш.

3. Патриотизм – тұлғаның бойындағы Отан үшін қызмет етуге дайын, шын

берілген, Отанға деген сүйіспеншілік қасиеті;

4. Патриотизм — адамның туа біткен, биологиялы қасиеті емес, ол-әлеуметтік, тарихи қалыптасқан, отанға деген сүйіспеншілік сезім, ол Отанға қызмет етуден көрінеді;

5. Бүгінгі жаһандану процесі тұрғысынан алатын болсақ, патриотизм ұғымы — халықтар мен ұлттардың өз Отанына, мемлекетіне деген сүйіспеншілігімен қатар, әлемдік дамудың тыныштығы мен бейбітшілік сақтау үшін барлық күш-жігер жұмсау.

Жоғарыда берілген анықтамаларды сараласақ, әр кезеңде де патриотизм ұғымы Отанға деген сүйіспеншілік тұрғысынан қарастырылады. Қазақ тарихын зерделеу барысында олардың табиғаты, әлеуметтік жағдайына, тұрмыс-тіршілігіне байланысты патриот халық екендігін айқын аңғаруға болады. Бұны қазақтың тұңғыш ғалымдарының бірі Ш. Уәлиханов жақсы зерттеген және өзінің патриотизмге берген тұжырымдамасында жақсы берілген. Біз бұл тұжырымнан патриотизм отбасынан бастау алып, әулет, тумаластарға деген сүйіспеншіліктен барып халыққа деген махаббат екендігін білсек. Сондықтан, ата-аналармен класта әулет және тумаластармен қарым-қатынас сабақтарын жүргіземіз. Ол үшін алдымен ата-ананың осы тақырыпқа сәйкес іс-әрекеттеріне арналған тренингтер, оқушылар мен ата-аналардың бірлесіп өткізген отырыста мұғалімнің де, ата-ананың да осы бағыттағы жұмыста көмекке зәру екендігі көрініп, ұлтының әдет-ғұрпын, салтын сақтау-

дың отбасынан бастау алатындығына көз жеткізілді. Оқушының еліне деген сүйіспеншілігі, патриоттық құндылық ана сүтімен даритын киелі ұғым екендігіне «Отан-отбасынан басталады» атты отырыста ұтымды ойлар айтылды. «Патриотизм» ұғымын Ата-ана, оқушылар, мұғалім төмендегідей кестеге түсірді:

Мұғалім	Ата-ана	Бала
Бүгінгі, өткен тарих.	Сыйластық.	Жақсы оқу.
Отбасы, мектептің ынтымақтас-тығы.	Ата тегін білу.	Спортпен айналысу.
	Тыныштық.	Әдептілік.
Өз халқының, елінің тәуелсіздігін аянбай қорғау.	Достық қарым-қатынас.	Шындықты айту.
	Салт-дәстүрді білу.	Елінді сүю.

Бұл кесте бойынша мынадай қорытынды жасалды: Қазақстан халқының бойындағы патриотизм рухын жетілдіруде ел президентінің «Ұлттың болашағына, оның өзіндік «Мен» дегізерлік қасиеттерін сақтау мүмкіндіктеріне сеніммен қарау керек» деген сөзінен, баланың өздігінен дұрыс шешім қабылдап, өз-өзімен жұмыс жасауына негіз салатын ата-анасынан көрген үлгісі мен тәрбиесі екендігін пікір алысу ар-

қылы дәлелдедік. Кластағы 20 оқушының, 18-і толық отбасынан болса, 1 толық емес, 1 жетім бала. Ата-аналардың әр жанұяға есептегенде біреуі жұмыспен қамтылған, көпбалалы 2 ата-ана, қалған жанұяда 2-3 баладан, ата-аналардың орташа есеппен жас шамасы 20-22 жас аралығында осындай мүмкіншілікті пайдалана отыра, ата-аналар арасында «Отан игілігі мен мүддесі дегенді қалай түсінесіз?» тақырыбында сауалнама жүргіздім. Ата-аналардың бір бөлігі сұраққа жауап берсе, бір бөлігі қиынсынатынын айтса, айтатын ештеңесі жоқ болғандар да табылды, себебі бойындағы күш-қуаты мен білімін дұрыс арнаға бұрмаудан екендігі анықталды.

Мектеп — халықтың ұрпақтан-ұрпаққа жалғасқан адамгершілік ізгі қасиеттерін жас жеткіншек бойына сіңіретін орта болса, ата-бабадан қалған өшпес мұра, мол қазынаны қабілеті жоғары ұрпақтың бойына дарыту — ата-ананың міндеті екендігін әр ата-ана түсініп, өз жауапкершілігін сезінуін қамтамасыз ету — бүгінгі күннің талабы деп түсінуіміз қажет.

«Баланы жан-жақты етіп тәрбиелеу үшін, жан-жақты білу керек», - деген белгілі педагог К. Ушинский. Сол айтпақшы, оқушыны жан-жақты білу үшін мұғалімге ең алдымен көмекке келетін ата-ана екендігін әрдайым түсіндіріп отырамын. Ата-ана ел болашағы үшін қажетті, маңызды міндеттерді арқалаған, жауапкершілігі зор, бейнеті бел қайыстыратын күрделі және қажетті орта. Оның мәселелері де сан саналы, сан қилы. Ата-ананың мектеп-

пен бірлескен қимылының арқасында ғана нәтижеге жетеміз. Ата-аналар — халықтың бір бөлшегі. Халық дегеніміз — адам. Адамды сүю оған жақсылық жасау — патриоттық тәрбиенің ажырамас бөлшегі.

Ендеше, ата-аналармен бірлесе отыра, ұлттық ерлік дәстүрлерге сүйене отырып, жас өскіннің ішкі жан дүниесі, ой санасы мен сезімін дамытып, қалыптастыруға арналған шаралардың алатын орны ерекше екендігіне іс-тәжірибемде көз жеткіздім. Бүгінгі Қазақстан жағдайындағы ұлттық патриотизмнің басты көрінісі — қазақтың ана тілінде сөйлеуі, балаларына ұлттық тәрбие беруі, ұлттық мінез, жүріс-тұрыс әдетін қалыптастыру. Ізет, құрмет, қайырым, мейірім тағы басқа сезімдерін дамытуы мектеп пен ата-ананың сабақтастықтағы жұмысының нәтижесі екендігіне күнделікті жұмыста көзіміз жетіп отыр.

III. Қорытынды. Патриотизм — өзінің мәдени ортасына деген сүйіспеншілік.

Назарларыңызға ұсынылған тақырыптағы мәселелер бойынша бүгінгі таңдағы бала тәрбиесіндегі патриоттық тәрбиенің алатын орнына ерекше мән берілді деп есептеймін. Мектепте тәрбиенің белгілі бір мақсаты болмаса, онда жүйелі жұмыс жүргізу мүмкін емес. Тәрбие жүйесінің негізгі қозғаушы күші — сынып жетекшісі және ата-ана. Бала өмірінде еліктеудің маңызын аша келіп, «үлкен кісі не істесе, бала да соны істеймін деп талпынады», сондықтан тәрбиенің басты мақсатының бірі — «жетіліп, өсіп келе жатқан баланың балдырған табиғатына азық беру,

әуес қылған нәрсесін тәжірибе еткізу» деп ойлаймын.

Оқушыларға патриоттық тәрбие беру барысындағы жетістіктерім мен кемшіліктер арқылы одан сабақ алып, жинақтаған тәжірибелік жұмысымдағы келтірілген әрекеттерді сіздердің де жұмыстарыңызда бұдан да тиімді етіп,

пайдаланасыздар деп ойлаймын.

Айман ЖҮСІПОВА,
А. Құнанбаев атындағы №2 қазақ
орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі.
Екібастұз қаласы,
Павлодар облысы.

Абай шығармаларын оқытудың әдіс-тәсілдері

Аннотация: Білім беру саласын жетілдіруде Абайдың мұраларын насихаттау, оқу-тәрбие үдерісіне кіріктіру үздіксіз жүзеге асатын үдеріс болуы тиіс. Осы тұрғыда Абайдың қара сөздерінің мәнін ұғындыру, оны бүгінгі мақсат-міндеттермен кіріктірудің жүйелі жолдарын енгізу қажет.

Түйінді сөздер: Абайдың қара сөзі, оқу тәрбие үдерісі, оқытудың әдіс-тәсілі.

Абай халқымыздың мақтанышы ғана емес, біздің ұлттық ұранымыз. Ол туралы айтылар сөз, жасалар істер әрқашанда өз арнасын табуы тиіс. Абай өлмес мұра қалдырды, оны алдымен өзіміз танып, сосын әлемге таныту — біздің парызымыз.

«Білім алу — батылдық, оны толықтыру — даналық, ал шебер қолдана білу — өнер» - демекші, қазіргі таңда елдің болашақ азаматтарын қалыптастыру бағытындағы білім беру мәселесі — мемлекетіміздің басты саясатының

бірі. Білім мен ғылымның ел дамуына оңтайлы әсер етуі үшін демократияландыру, оқыту жүйесін заман талабына сай үйлестіре алу міндеті туындап, білімге, бүкіл оқу-әдістемелік жүйеге жаңа талаптар қойылуда. Сондықтан ұстаз іс-әрекетін жаңа талап тұрғысынан ұйымдастыру — бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Мұғалім өз білім-білігін, оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыруы және жаңа педагогикалық технологияны меңгеруі тиіс. Оқытудың жаңа технологиясын енгізу, білім беруді акпараттандыру, халықаралық ғаламдық, коммуникациялық желілерге шығу — ХХІ ғасырдың басты талабы.

Осы орайда Елбасымыз Н.Ә. Назарбаевтың «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту — Қазақстан дамуының басты бағыты» атты жолдауында жүктелген міндетке сәйкес елімізде оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі атқарылар шаралар-

дың жүйелілігі мен тұтастығын қамтамасыз ету.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз — жеке тұлғаның әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы және өмір бойы білім алуына ықпал ететін базалық факторы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына жас ерекшелігіне қарамай ілесіп отыруы, адам жасына, мамандығына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Мұндағы басшылыққа алынатын функционалдық сапалар: белсенділік, шығармашылық тұрғыда ойлау, шешім қабылдай алу, өз кәсібін дұрыс таңдай алуға қабілеттілік.

Қазақ халқының ұлы ақыны Абайдың философиялық — әлеуметтік ой пікірі, Абай тағылымдары, Абай мұралары — білімінің де, тәрбиенің де нағыз көзі.

Абай шығармаларын жаңартылған білім беру мазмұнында оқушыларға меңгертудегі әдіс-тәсілдерді тиімді қолдану. Сол сияқты оқушының белгілі бір мазмұнды меңгертудегі танымдық әрекетіне лайық іздемпаздыққа жетелер, яғни зерттеуге арналған әдістер де бар. Ол оқу танымдық әрекеттің ұйымдастырылу әдісі; оқу танымдық әрекеттің тиімділігін тексеруге және өзін-өзі тексеруге арналған әдістер. Тек әдістердің қолданылуында және мұғалімнің осы әдістердің қай қайсысын таңдауын да басшылыққа алып, қатты ескеруінің өлшемі мыналар болу керек. Олар: қолданылатын әдістің оқу мақсатына сәйкестігі; оның оқуда көзделетін бағалау критерийлеріне сай

келетіндігі; сабақ мақсатына жете алатындай болуы; оқушының оқу мүмкіндігіне сәйкестігі: (жас, психикалық жағынан); сынып ұжымының ерекшелігі;

Ақынның дүниеге келгеніне бір жарым ғасыр, ал өзінің мәңгі өлмес шығармалары мен халқына сөздің ұлы мағынасында ұстаздық ете бастағанына ғасырдан астам уақыт өтті. Содан бері оның артына қалдырып кеткен мұрасы елі мен жұртының өміріндегі қай бұрылыстар мен қай құбылыстар тұсында да айнымас темірқазық болып қызмет етіп келеді.

Бұл күнде Абай сөзі әр қазақтың ағзасына ана сүтімен бірге дариды десе, артық айтылғандық емес. Ана сүті тән қорегі ретінде жас сәбидің буыны бекіп, бұғанасы қатаюына қызмет етсе, ақын сөзі оның санасына адамдық пен адамзаттықтың ұрығын сеуіп қызмет етеді».

Абай көптеген ғылым салаларынан хабардар болғанын, олардың көбінің тереңіне үңіліп, асыл маржанын тергенін, өмірден көрген — білгенімен сабақтастыра өлеңге айналдырғанын шығармалары арқылы айқын аңғартады. Бұл мәселе туралы Абай:

Базарға қарап тұрсам, әркім барар
Іздегені не болса, сол табылар...
Әркімнің өз іздеген нәрсесі бар,
Сомалап ақшасына сонан алар.
Біреу ұқпас, бұл сөзді біреу ұғар,

Бағасын пайым қылмай аң-таң қалар, - дейді. Мұғалім әрбір оқытқан жаңа материалды оқушыға қабылдау, меңгертуде, біріншіден дидактикалық принципті сақтауы керек болса, екіншіден, оның бұрыннан бар тәжірибе-

сін пайдалану керек дегенді үнемі есте тұту қажет.

Оның үстіне «қабылдау оқушының шындық болмысты одан әрі тануының қуатты құралы болуы үшін оның дамуы жалғасуға тиіс». Оның қуатты құрал болуы үшін қажетті жағдай жасау — мұғалімнің міндеті болып табылады.

Бүгінгі күні дамыған технологияға негізделген әр түрлі жаңа әдістер көп айтылып жүр. Соның бірі — оқытудың инновациялық әдісі. Бұл әдістің ерекшелігі бұрыннан танымал әдістерді негізге ала отырып, оқушы қызығушылығын арттыру, оқушы еркіндігін, белсенділігін туғызу, сезім күйіне жағымды ықпал ету болып табылады.

Абайдың «толық адам» теориясында да шешуші фактордың жүрек болуы тегін емес. Жүректің қасиетін ақын мейлінше жарқырата көрсетеді: «Мен — адам денесінің патшасымын, қан менен тарайды, жан менде мекен қылады, менсіз тірлік жоқ. Үлкеннен ұят сақтап, кішіге рақым қылдыратұғын — мен, жақсылыққа елжіреп еритұғын — мен, әділет, ынсап, ұят, рақым, мейірбаншылық дейтұғын нәрселердің бәрі менен шығады» — дейді.

Шындығында, адам әрекетін реттеуші, шешуші қызмет атқаратын — адамның сезімі, яғни жүрегі екен. Ендеше, білім беруде, жас буынды тәрбиелеуде нәтижеге жеткізер басты жол адам сезімін тәрбиелеу, әсер ету, түйсіндіру болу керек дейміз. Жас ұрпақ тәрбиесіндегі Абайдың өзі ұсынған жолда тиімді әрекет ету үшін сезімге ықпал етудің бір жолы, осы мақсаттағы мазмұнды оқытудың бір түрі эмпатиялық диалог «әңгіме — сұхбат» жүргізу.

Абай — қазақ әдебиетінің ғана

емес, бүкіл қазақ халқының рухани нәр бұлағы, жан азығы, болашағының адастырмас темірқазығы. Абай сөзі — халқымыздың өткен тарихын, рухани мұрасын танытумен бірге, бүгінгі және келешек өміріміздің де бағдаршамы, ақ жолы, ғибратты ұстазы, Абайды оқу, одан рухани нәр алып, жан әлемін байыту арқылы қазақ елі, адам баласы әділетті, адал ғұмыр, бақытты заман бесігіне бөленері хақ. «Абай деген — терең теңіз, алып мұхит, ал мен оның бетін ғана қалқыдым». М. Әуезов айтқандай, Абайды тану мәңгілік толастамас асыл мұра.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Т. Әділханов Абай өлеңдерінің білімдік, тәрбиелік мәні. Қазақ тілі мен әдебиеті. 1994;
2. Ә. Бөкейханов Абай Құнанбаев. Абайды оқы, таңырқа. — Алматы, 1993;
3. А. Есенжолова Абай шығармаларын оқытудың тиімді әдістемелері. Қазақ тілі мен әдебиеті. 1993;
4. Қ. Бітібаева. Әдебиетті оқыту әдістемесі. — Алматы: Рауан, 1997;
5. Т. Мейірманқұлова. Жаңа инновациялық технологиялар. — Алматы, 2005;
6. Д. Омаров Ұлылар үндестігі. — Алматы, 2015;
7. Ғ. Есімов Хакім Абай. — Алматы. 1994.

**Раушан Каиржановна
АБИСАЛИКОВА,
Павлодар мемлекеттік технологиялық
колледжінің
қазақ тілі мен әдебиеті оқытушысы.
Павлодар қаласы.**

Ұстаздардың ұстазы еді...

**Шәрбану
БАЕКЕЕВА,
Қазалы аграрлы-
техникалық
колледжінің
әдіскері,
Қызылорда
облысы.**

(Сыр елінің мақтанышы — Кұлбарам Сәдуақасқызын еске алу)

Кұлбарам Сәдуақасқызы!!! Бұл есімді Сыр елінде танымайтын адам кемде-кем шығар. Бар өмірін білім және ғылым саласына арнаған ұстазым туралы қай уақытта да ауыз толтырып айтуға болады.

Кұлбарам апай туралы ойлаған сайын, көңілім құлазып, еріксіз қолыма қалам алдым.

Мен Кұлбарам Сәдуақасқызымен 2011 жылдың көктемінде таныстым. Ол — Қазақстан Республикасының Еңбек сіңірген қайраткері, Қазақстан ПҒА академигі, педагогика ғылымдарының докторы, профессор Әли Мүсілімұлының 70 жылдығына арналған «Сапалы білім беру — Қазақстанның индустрияландырылуының және инновациялық дамуының негізі» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясы өткізілген күн болатын. Конференцияға «Кәсіптік лицейде Қазақстан Республикасы Үздіксіз білім беру жүйесіндегі тәрбие тұжырымдамасын жүзеге асыруды ұйымдастыру» тақырыбында баяндамасын ұсынғанбыз. Осы конференцияның ашылуында шараның ұйымдастырылуына мұрындық болған ғалым — ұстаз Кұлбарам Сәдуақасқызы Сыр өңірінің білім саласында ойып тұрып орын алатын аяулы ұстаз, марқұм Әли Мүсілімұлы ту-

ралы естелік айтып, отбасының атынан Қорқыт Ата атындағы Қызылорда Мемлекеттік Университетінің ректоры Байзақ Көпірбайұлы Момынбаев пен конференцияға қатысушыларға шынайы алғысын білдірді. Конференцияға келіп түскен көп баяндаманың бірі — бұл жұмысымызды алғашқылардың бірі іс-тәжірибемізді ортаға салдық. Әділ қазы алқасының мүше-

лері баяндамаға ТЖКББ саласының тәрбие жұмысын жүргізуге тың идеялары бар деп жоғары баға берді. Секция отырысына қатысып отырған Кұлбарам Сәдуақасқызы бұл жұмысты «Қазақстан мұғалімі» газетіне де ұсынуға болады деп мақтағаны сонша, үйге

келе сала бұл мақаламды аталмыш газетке жолдап жібердім. Көп ұзамай бұл баяндамам «Тәрбие тұжырымдамасын іске асыру» тақырыбымен «Қазақстан мұғалімі» республикалық газетінің 2011 жылғы 30 тамыздағы №19-20 санында жарық көрді.

Қазір есіме алсам, бұл менің ең алғаш облыста қатысқан ғылыми-тәжірибелік конференциям және ең алғаш республикалық басылымда жарық көрген мақалам екен. Осы шара менің мұнан кейінгі конференцияларға қатысуыма, мақалаларымды үнемі баспасөзге ұсынып отыруыма жол салды. «Жақсыдан шарапат» деген осы болса керек. Қазақстан педаго-

гикалық ғалымдар академиясының академигі, педагогика ғылымдарының докторы, профессор Әли Мүсілімұлының 70 жылдығына арналған «Сапалы білім беру — Қазақстанның индустрияландырылуының және инновациялық дамуының негізі» атты республикалық ғылыми — тәжірибелік конференциясына қатысқаным үшін Қорқыт Ата атындағы Қызылорда Мемлекеттік Университетінің ректоры Б.К. Момынбаевтың Алғыс хаты мен Мүсілімовтер отбасының әрбір қатысушысына арналған ескерткіш сыйлығын алып қайттым.

Күлбарам Сәдуақасқызы сол уақыттан өмірінің соңына дейін менің ақылшы ұстаыма, ұстаздық жолымдағы бағдаршамыма айналды. Апай туралы айтсам делебем қозып әрбір айтқан сөзі мен ақылдары есіме түсіп, жанымда жүргендей күй кешемін.

Сонау Советтік дәуірде дүниеге келген адамдар адамгершілікті бірінші жолға қоятын гуманистік тәрбиедегі жандар. Апай ғылымды үйретпес бұрын, адамды ортаға бейімдеп тәрбиелейтін. Адамдық сабағын бойыма егіп кеткен ұстазымның мен үшін шоқтығы биік.

Аймағымыздың болашақ ұстаздарына ғана емес, республика көлеміндегі болашақ ұстаздарға дәріс оқып, апай жиі іссапарда болатын. Сонда апай сексеннің ауылына жақындап қалса да, елдің баласына білімнің нәрін септі, ғылым жолына құштар білімпаздарға жол сілтеуші болды. Осы жасқа келіп электрондық ортақ пошта ашып, таратып жүретін. Оның ішінде Әнипа апай екеуі дайындаған есептер, тест тапсырмалары, олардың шығарылу жолдары түсіндірілген нұсқаулықтар болатын. Қазір мына қашықтан оқыту басталғалы, апайлардың осындай ерлікке пара-пар істерін, нағыз осы кезде керек әдістеме деп ойлап жүрмін. Ал көзі қарақты ғалым ұстаз оны осы қашықтықтан

оқыту технологиясынан бұрын бастап еді-ау...

Маған түрлі конференцияларға қатысуға, баспасөзге жиі мақала жазып тұруыма кеңес беріп отыратын. Апай екеуіміз шығармашылық айдынында әңгімелесіп, рухани күш-қуат алатынмын. Таңертең жұмысқа бара жатсам да, бірінші хабарлама жазып, жұмысыма сәттілік тілеп, жұмыстарыма бағыт-бағдар, ақыл-кеңес беріп отыратын. Түрлі гүл шоқтары бар суреттер жіберіп, мен мына өленді тыңдап отырмын, сенде тыңдашы деп отыратын апайым енді арамызда жоқ деп айтқым келмейді.

2021 жылдың 8 наурызы күні. Иә, бұл күні демалыс болған соң ұзақ ұйықтаппын. Тұрсам түс ауып кетіпті. Неғылған пілдің ұйқысы дерсіз?! Бірақ өзім ұйқыдан оянсам да, көңілім ұйқыда. Сол бір түсім өңіме айналса екен деп тілеп жаттым. Апай түсіме енді. Күндегі әдетінше таңертең хабарлама келіп, мен хабарламаның дауысынан оянушы едім. Сонда ойлайтынмын, мені таңертең оятатын адам жоқ, жұмыстан қалып қоймасын деп жатыр ау деп. Ал бүгін бәрі басқаша. Төсегімнің жанына кеп оятып тұр. Өңім бе, түсім бе?! «Апай Сіз дүниеден өтіп кетті деп жүрмін ғой, Сіз кеткелі қалам ұстамай кеттім, шығармашылығым тоқырап, көңілім жалғызсырап кетті» - деп, тоқтамай апай кеткелі бірнеше айдан бері айта алмай қалған әңгімемді қарша боратып жатыр екенмін. Апайым бір — ақ ауыз сөз айтты да ғайып болды: «Сен шабыттың адамысың, сен жаз, сенің жазғаның елге керек. Шығармашылығың бір жағында жүрсін». Иә, ұстазым желеп-жебеп жүр екен ғой. Апайды шәкірттері жүз күн емес, бір жыл емес, мәңгі іздейді.

Талай шәкірттің жүрегінен жол тапқан ұстазымыздың орны күн өткен сайын асқақтайды. Енді елдің қолында апайдың көз майын тауысып, ғылым саласына

қалдырып кеткен оқулықтарымен, оқу-әдістемелік құралдарымен, электрондық кітаптарымен еске аламыз. Бұл құнды дүниелер болашақ мамандардың қолында қолдан қолға түспей ұрпақтан ұрпаққа жете береді.

Менің осындай ұстаз болып қалыпта-суыма жетелеген ұстазымның есімі мәңгі жүрегімде.

МЕН СІЗГЕ ӨМІР САБАҚТАРЫҢЫЗ
ҮШІН МӘҢГІЛІК ҚАРЫЗДАРМЫН,
АСЫЛ ДА, АРДАҚТЫ ҰСТАЗЫМ!

Студенттерді рухани-адамгершілік негізінде тәрбиелеуде ұлттық тәрбиенің құндылықтары

Қазіргі таңда заман ағымына орай, ақыл-ойы озық, білімі мен ұлттық рухы күшті, өзін еркін ұстайтын тұлға тәрбиелеу — бүгінгі күннің талабы. Ұрпағымызға өнегелі тәрбие беруде, білім мен өнерге деген құштарлығын арттыруда өз халқының беделін көтеріп, барын бағалап, жоғын жоқтауына ата-бабаларымыздың тәлімдік тәрбиелері, ғұлама-ойшылдарымыздың ой-толғамдары мен ұстанымдарының ықпалы зор.

Жоғары оқу орындарында оқитын студенттер — болашақ мамандар, олардың тәлім-тәрбиесімен мектепке дейінгі, мектеп қабырғасындағы ұстаздар, ата-аналары ғана айналысуы керек деген ұстаным дұрыс емес деп ойлаймын. Себебі, адамның тәрбиесі — ол білім алу сияқты өмір бойы жүретін үздіксіз үдеріс. Оны бір адамның мойнына аса алмаймыз, ол бүкіл қоғамның міндеті деп ойлаймын. Ал қоғам дегеніміз сіз бен біз. Біздің өзара ортамызда өзімізді қалай ұстайтындығымыз өз қоғамымызды құруға мүмкіндік береді.

Тәрбие — білім өзегі болғандықтан,

сынып жетекшісі, тәрбиеші мен отбасы байланысы тығыз болуы керек. Сыныптағы жиналыстарға ата-аналар үзбей қатысып, ата-анаға қажетті дәрістерді ұстаз-тәрбиешіден үйренуі өте маңызды.

Тәрбие ісінде ғалымдардың зерттеуінше қазақ халқы отбасында басты жеті түрлі мәселені қамтыған.

Біріншіден, тәрбие басы алдымен әдептілікке үйретуді көздеген, әке-шеше баласына «әдепті бол» дегенді басты міндет етіп қойған. Екіншіден, олар баланы қайырымды, иманды, мейірімді болуға тәрбиелеген. Үшіншіден, тіл алғыш, елгезек болуға үйреткен. Төртіншіден, өнегелі ұстаз-тәрбиеші мен көпті көрген қарияның сөзін тындап, бойына сіңір деген. Бесіншіден, үлкенді, ата-ананы сыйлап, құрметтеуге үйретуді басты міндет етіп қойған. Алтыншыдан, біреуге орынсыз тіл тигізбейтін, кемдігін бетіне баспайтын әдепті азамат бол деп үйреткен. Жетіншіден, ел қорғаған батыл бол, халық алдында қызмет ет деп айтқан.

Міне, жастар ұлттық салт-дәстүрдің бәрін ықыласпен қабылдап, ата-салтымыз — үлкенді сыйлап, кішіге құрмет көрсетер, қыз баланы әлпештеу тәрізді асыл дәстүрімізді, үлкен тұрғанда кіші сөйлемейтін озық өнегемізді, ұлттық психологияны — сабырлы, төзімді болу, сөздің ақырын күтер қасиеттерімізді қайта тауып, табысып жатса, ұлттық тәрбиенің қайнар бұлағы кеңіп, халықтық салт-дәстүріміз қайта жаңғырар еді демекпін.

Ұлттық тәлім-тәрбиесіз ұлттық намыс болмайды, ал ұлттық намыссыз жеке тұлғаның өркендеуі мүмкін емес, осы орайда ұлы ойшыл ғұламаларымыздың тәлім-тәрбиелік мұрасына сүйенбеу мүмкін емес. Ендеше, ойшылдарымыздың ой тебіреністеріне назар аударсақ, Ж. Баласағұнның «Ата-анадан өсіп ұрпақ тараған, жақсы, жаман болса бала — солардан». Яғни, ата-ана да адам, сондықтан олардың да қателесетін ағаттық жіберетін кездерін еске салады. Және де «Арсыз — адамның қоры, Адам өз атын кісілікпен көтереді», деген сөзінде Ар адамның ең асыл қасиеті, сондықтан абыройдың төгілмеуін тілейді. Абыройына дақ түссе, жан азабын шегеді, қорланады.

Бүгінгі жаһандану заманына ғылым мен білімнің өркендеген кемелденген шағында Ж. Баласағұнның «Артық кетсе — түйсік түзер хал-жайды. Ел бүлінсе — білім түзеп талмайды» деген кемелденген елдің болашағын ойлайтын ұрпақтың саналы білімді, өнегелі болуы туған жерін, тілін дінін тарихын көзінің қарашығындай сақтауы керек. Сонымен қатар Ж. Баласағұнның зерделі ойларындай М. Қашқаридің де

келешек санасында саңлауы бар, өсіп келе жатқан әрбір жеке тұлғаларымызға психологиялық ой түрткі боларлық асыл сөздері жетерлік. Әдет және тәрбие тұрғысында «Түріне қарама, тәрбиесіне қара» деп әр нәрсе тәрбиеден басталатынын, тәрбие мен адамның құндылығын, нәзіктігін адамгершілігінен көруге болады.

Қазақ зиялыларының бірі Мағжан Жұмабаев: «Тәрбиедегі мақсат — баланы тәрбиешінің дәл өзіндей етіп шығару емес, келешек өз заманына лайық қылып шығару», — деп айтуы балалар тәрбиесінде ата-ана, ұстаз-тәрбиеші алдында үлкен жауапкершіліктің тұрғанын дәлелдейді.

Түйіндей келе, жоғарыда айтылған ұлы ойшылдардың ғибрат, нақыл сөздерінің астарына үңіле отырып, жақсы мен жаманның не екенін психологиялық тұрғыда жан-жақты өмір өлшемдеріне сүйене отырып, ой таразысынан өткізіп, өздеріне рухани байлық алуға, ойларын тұжырымдай білуге тәрбиелеу.

Студенттердің рухани-адамгершілік тәрбиесі — болашақ қоғам бейнесін жарқын етудің бірден-бір жолы және ол уақыт күттірмейтін өзекті мәселе. Ұстаздар қауымы мен ата-аналар осы мәселеге немқұрайлы қарамаса деген үмітім бар.

Естай КӘП,
Қазақ инновациялық
гуманитарлық-заң
университетінің 2-курс магистранты.
Семей қаласы,
Шығыс Қазақстан облысы.

Халық даналығына баулуда мақалдар мен мәтелдердің тәрбиелік рөлі

**Зибагүл
Жұмағалиқызы
ЖҰМАТАЕВА,
Ы.Алтынсарин
атындағы Рудный
әлеуметтік -
гуманитарлық
колледж оқытушысы.
Қостанай облысы.**

Сабақтың мақсаты:

1. Оқушыларға мақал мен мәтелдің айырмашылығы, шығу тарихы, ерекшелігі жөнінде мәлімет беру, халық даналығына баулуда мақалдар мен мәтелдердің тәрбиелік рөлін меңгерту;

2. Мақал-мәтел жарыстары арқылы мақал-мәтелдерді дұрыс, орынды қолдана білуге баулу, түрлі тапсырмалар арқылы оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту;

3. Таза, әдеби тілде сөйлеуге, сөз өнерін қадірлеуге, ұйымшылдыққа тәрбиелеу.

Пән: Балалар әдебиеті.

Топ: «Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту» мамандығы, I курс.

Сабақ типі: аралас сабақ.

Сабақ түрі: дәстүрлі.

Пәнаралық байланыс: орыс тілі, ағылшын тілі.

Әдіс-тәсілдер: сұрақ-жауап, баян-

дау, ойландыру, салыстыру, көрнекілік, шығармашылық жұмыс, Венн диаграммасы, т.б.

I. Ұйымдастыру кезеңі. Амандасу, сабақ мақсатын хабарлау.

II. Үй тапсырмасын тексеру. Төрт түлік мал туралы өлеңдердегі халық даналығы.

1. Төрт түлік малдың қазақ халқы өміріндегі орны.

2. Төрт түлік мал туралы өлеңдер, мәні.

3. Жатқа айту, талдау.

4. Мақалдарды талдау, мағынасын ашу.

А) Бір түлікке бай болғанша, Әр түлікке сай бол.

Ә) Малдың жайын баққан білер, Оттың жайын жаққан білер.

III. Жаңа сабақ.

1. Дәйексөзбен жұмыс.

Талда: Мақал — сөздің мәйегі.

Мәйек — жас төлдің ұлтабарынан алынып, сүттен ірімшік жасауға пайдаланылатын ұйытқы ашытқы. Айран мен сүзбені сүт қышқылды бактериялар арқылы, яғни мәйек қосу арқылы ұйытқы жасауға болады.

Ертедегі түркі жазба ескерткіштері сөздігінде майе — мән; негізгі бастама мағынасында беріледі де, парсы тілінен деп белгіленеді.

2. Мәтінмен жұмыс. (топпен жұмыс)

I. Мақал мен мәтелдің айырмашылығы, шығу тегі;

II. Мақал-мәтелдердің зерттелуі;

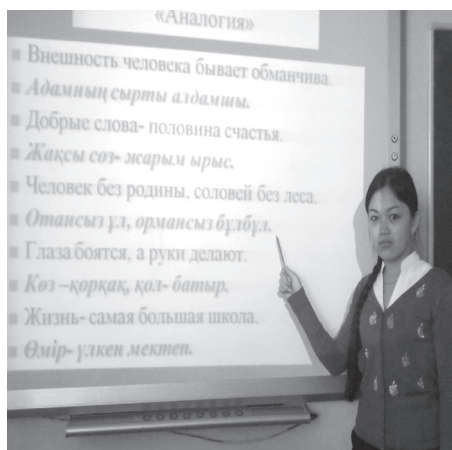
III. Халық даналығына баулуда мақалдар мен мәтелдердің тәрбиелік рөлі.

(Әр топ өзіне берілген мәтінді оқиды, талдайды, басқа топ оқушыларына түсіндіреді)

IV. Мақал жарыс.

1. «Жалғастыр»

1. Жақсы сөз — ... (жанға ырыс).
2. Икемді тіл — ... (унеден өтеді).
3. Ата-ананың сөзі — ... (ақыл-кеңес көзі).
4. Ел ағасыз болмайды — ... (су сағасыз болмайды).

5. Елінен безген ер оңбас, ... (көлінен безген қаз оңбас).

6. Ер қадірін білмеген, ... (ел қадірін білмейді)

7. Жақсы байқап сөйлер, ... (жаман шайқап сөйлер)

8. Ер елінде — ... (гүл жерінде)

9. Ағашты жемісінен таниды, ... (адамды ісінен таниды)

10. Азды аяған ... (көптен құр қалады)

11. Сөз атасы — құлақ, ... (су атасы — бұлақ)

2. «Әрі қарай, әрі қарай...»

(сөзді тауып, қазақша, орысша, ағылшынша айту)

1. Ашу дұшпан, ақыл – (не?) (Дос – друг – friend)

2. Жердің сәні – егін, (кімнің?) сәні – білім. (Ел – народ – people)

3. Өмір үлкен – (не?) (Мектеп – школа – school)

4. Кітап – (қандай?) қазына. (Алтын – золото – gold)

5. Күш – білімде, (не?) – кітапта. (Білім – знание – knowledge)

6. (Кімді?) ұлы әкедей сыйла. (Ұстаз – учитель – teacher)

7. (Не?) адамның екінші анасы. (Еңбек – труд – labour)

8. Асыл таста, (не?) жаста. (Білім – знание – knowledge)

9. Немере етін жеп, (несін?) береді. (Сүйек – кость – bone)

3. «Аналогия»

А) орысша – қазақша

1. Внешность человека бывает обманчива. - Адамның сырты алдамшы.

2. Добрые слова – половина счастья. - Жақсы сөз – жарым ырыс.

3. Человек без родины, соловей без леса. - Отансыз ұл, ормансыз бұлбұл.

4. Глаза боятся, а руки делают. - Көз – қорқақ, қол – батыр.

5. Жизнь – самая большая школа. – Өмір – үлкен мектеп.

ә) қазақша – орысша

1. Не эксең, соны орасың. - Что посеешь, то и пожнешь.

2. Шегірткеден қорыққан егін екпес. - Волков бояться – в лес не ходить.

3. Тарыға май көптік қылмайды,

күрішке су көптік қылмайды. - Масло кашу не испортишь.

4. Ұста пышаққа жарымас. - Сапожник без сапог.

5. Істемеген тістемейді. - Кто не работает, тот не ест.

4. «Кім тапқыр?». (Суреттегі тақырыпқа сәйкес мақал-мәтелдер айту)

Оқу, білім достық бірлік

V. Шығармашылық жұмыс

1. «Мақал – сөз атасы» тақырыбына эссе жаз;

2. Мақал-мәтелдерді пайдаланып, көршінді сипатта;

3. Мақал құрастыр.

VI. Қорытынды.

VII. Үйге тапсырма беру. Мақал жаттау, топтама жасау, қосымша мәлімет жинау.

VIII. Бағалау. (Бағалау парағы бойынша бірін-бірі бағалау)

Инновационный образовательный проект «Семейные ценности»

Аннотация: в статье раскрывается цель и задачи проекта «Семейные ценности», роль образовательного проекта в формировании у учащихся семейных ценностей.

Ключевые слова: семья, семейные ценности, традиции, семейные отношения.

В жизни каждого человека семья — один из главных факторов, определяющих его успешность. Вот почему одной из целей учебного заведения является формирование у учащихся семейных ценностей: терпимости, уважения, ответственности.

Сегодня перед образовательным учреждением стоит задача — актуализировать чувство сопричастности ребёнка с семьёй, родом, дать осознать правила, регулирующие взаимоотношения в семье, инициировать осознание подростками семейных ценностей и традиций.

На данный момент ученые-социологи ставят вопрос о кризисе института семьи, предсказывают даже её исчезновение. Причиной этого является отсутствие у супругов высокого уровня нравственно-этической и психолого-педагогической культуры брака. Поэтому подготовке подрастающего поколения к семейной жизни надо уделять самое пристальное внимание, так как она содержит следующие аспекты: общесоциальный, этический, правовой, психологический, педагогический, эстетический и хозяйственно-экономический.

В связи с этим в Павлодарском технологическом колледже был создан инновационный образовательный проект «Семейные ценности».

Основной целью нашего проекта является формирование представлений ценностного отношения подростков к семье, своей родословной, традициям,

духовному наследию страны.

В задачи проекта входит:

- Помочь учащимся и родителям сделать семейную жизнь богатой по содержанию, многогранной и радостной;
- Воздействовать на утверждение психологических, этических и социальных семейных ценностей;
- Повернуть родителей лицом к своим детям, предложив им конструктивную стратегию построения внутрисемейных отношений, которая позволила бы наладить взаимоотношения, сформировать правильные семейные ценности;
- Воспитать у подростков чувство «маленького хозяина», отвечающего вместе с другими домочадцами за свой дом.

В процессе реализации проекта у учащихся формируются следующие компетенции:

- личностно-ориентированные;
- общеучебные;
- сотрудничества;
- информационные;
- коммуникативные;
- поисковые.

Участниками проекта являются учащиеся 1-2 курсов.

Проект «Семейные ценности» со-

стоит из четырех основных этапов реализации:

1. Подготовительный: (январь-март 2021 г.)

- определение целей и задач;
- актуализация темы проекта;
- формирование рабочих групп;
- распределение обязанностей;
- анкетирование.

2. Исследовательский: (апрель-май 2021 г.)

- работа с литературой по данной теме;
- работа с Интернет-ресурсами;
- подбор материала для проведения эфиров.

3. Внедренческий: (июнь-ноябрь 2021 г.)

- работа с родителями и детьми;
- проведение эфиров;
- проведение внеклассных мероприятий;
- создание буклетов.

4. Аналитический: (декабрь 2021 – январь 2022 г.)

- подведение итогов с демонстрацией лучших эфиров;
- анализ проделанной работы по проекту;
- обобщение опыта работы над проектом.

Как видно из этапов реализации, наш проект рассчитан на год и предполагает выпуск ежемесячных эфиров с участием специалистов, родителей и самих учащихся.

В результате осуществления проекта в нашем колледже предполагаются следующие ожидаемые результаты:

- укрепление взаимоотношений между членами семей учащихся;
- совершенствование психологической грамотности родителей в семье;
- формирование в общественном со-

знании уважительного отношения к материнству;

- взаимопонимание родителей и детей;
- формирование семейных ценностей в семьях;
- соблюдение традиционных правил семьи.

14 июня 2021 года в колледже был проведен первый эфир под названием «Счастье жить в семье» с участием приемных родителей Кутейникова Руслана – студента 1 курса специальности «Кабельное производство». Супруги Кошкенбаевы Талгат Тленович и Айман Казыкеновна воспитывают четверых приемных детей с 2008 года. Помимо приемных детей у них есть и трое родных. Все живут большой дружной семьей.

Данный эфир был посвящен всем людям, которые не смотря ни на что дарят счастье детям, которые мечтают жить в семье. Рассматривая тему эфира мы хотели донести о важности сохранения семьи. Дать понять всем кто нас смотрит, что необходимо в жизни рассматривая приоритеты ставить на первое место семью. Ведь семья – это оберег и место, где мы чувствуем себя счастливыми! Стремится в своих семьях создавать уют, гармонию и комфорт.

Благодаря нашим эфирам проекта «Семейные ценности» у наших учащихся будет правильно формироваться мировоззрение о семейном воспитании.

Татьяна Владимировна КОЗЛОВА,
заместитель руководителя по
воспитательной работе
КГП на ПХВ «Павлодарский
технологический колледж»
г. Павлодар.

Мир человеческих отношений

Цели:

Способствовать формированию коммуникативных компетенций воспитанников;

Развитию навыков конструктивного, продуктивного общения;

Воспитанию толерантности, нравственным качествам характера;

I. Вступительное слово воспитателя.

Нравственность — это правила поведения человека, которыми он руководствуется в своей жизни. Правила эти во многом зависят от того, как человек живет, как формируется образ его мыслей, какая среда влияет на его привычки, поступки, поведение.

Человек — существо социальное, и прожить вне общества практически не может.

Хорошие взаимоотношения с людьми — это базовый инструмент, через который лежит путь к успеху и достижению жизненных целей. Все мы, люди, жаждем дружбы, любви и позитивных взаимоотношений. Чем лучше наши взаимоотношения с людьми, которые нас окружают, тем более счастливыми и продуктивными мы становимся. Это важно в любой сфере: личной, профессиональной и общественной. К примеру, если в школе установлены прекрасные отношения с одноклассниками и преподавателями, то в школу мы едем с большим желанием, и за учебу беремся с удвоенной энергией.

II. Беседа с воспитанниками

Так как же развивать взаимоотноше-

ния с окружающими? С чего начать и каким правилам следовать?

Примерные ответы воспитанников:

- Нужно уметь разбираться в людях
- Быть внимательным к людям и

уметь выслушать

- Не унижать и не высмеивать
- Поддерживать и хвалить людей
- Не перебивать
- Не навязывать свою точку зрения
- Уметь сдерживать отрицательные

эмоции

- Почаще улыбаться
- Уметь прощать
- Уметь признавать свою неправоту

и извиниться если вы неправы

(Воспитатель обобщает ответы и делает дополнения).

Вы несомненно правы.

Так же существует 5 принципов, которые являются основой любых хороших взаимоотношений.

- Доверие. Это основа всех хороших отношений. Если вы доверяете людям, с которыми ведете диалог, то можете быть откровенными и честными в своих мыслях и действиях.

- Взаимное уважение. Когда вы уважаете людей, то цените их вклад и идеи, а они ценят ваши. Работая вместе или просто общаясь, вы можете находить решения, основанные на коллективном понимании, мудрости и творчестве.

- Внимательность. Это означает брать ответственность за свои слова и действия. Те, кто внимателен, осто-

рожны и следят за тем, что говорят, не позволяют своим негативным эмоциям влиять на окружающих людей.

- Умение принять другую точку зрения. Важно не только принимать разных людей и их мнения как равные, но и приветствовать их. Не стоит слепо отвергать чужие мнения, всегда находите время проанализировать их точку зрения и понять ее на глубинном уровне.

- Открытость. Все хорошие отношения зависят от открытого, честного общения. Вы можете спросить: «А что, если человек не хочет общаться со мной на этих принципах? Неужели мне придется вести себя с ним уважительно и открыто, а он в это время будет огрызаться и конфликтовать со мной?». Да, именно так и придется поступать, пусть и не во всех случаях. Нет смысла строить отношения с откровенным хамом. Но хорошие отношения с другими всегда требуют терпения и энергии.

III. Тесты.

А сейчас давайте узнаем насколько вы приятный собеседник и умеете ли вы слушать своего собеседника.

Тест:

Приятно ли с вами общаться?

Отвечайте на вопросы «да» или «нет».

1. Вы любите больше слушать, чем говорить?

2. Вы всегда можете найти тему для разговора даже с незнакомым человеком?

3. Вы всегда внимательно слушаете собеседника?

4. Любите ли вы давать советы?

5. Если тема разговора вам неинте-

ресна, станете ли показывать это собеседнику?

6. Раздражаетесь, когда вас не слушают?

7. У вас есть собственное мнение по каждому вопросу?

8. Если тема разговора вам незнакома, станете ли ее развивать?

9. Вы любите быть центром внимания?

10. Есть ли хотя бы три предмета, по которым вы обладаете достаточно прочными знаниями?

11. Вы хороший оратор?

Если вы ответили положительно на вопросы 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, можете засчитать себе по одному баллу за каждый совпавший ответ. А теперь посчитаем.

1-3 балла. Трудно сказать, то ли вы молчун, из которого не вытянешь ни слова, то ли настолько общительны, что вас стараются избегать, но факт остается фактом: общаться с вами далеко не всегда приятно, но всегда крайне тяжело. Вам следовало бы над этим задуматься.

4-9 баллов. Вы, может быть, и не слишком общительный человек, но почти всегда внимательный и приятный собеседник, хотя можете быть и весьма рассеянным, когда не в духе, но вы не требуете в такие минуты особого внимания к вашей персоне от окружающих.

9-11 баллов. Вы, наверное, один из самых приятных в общении людей. Вряд ли друзья могут без вас обойтись. Это прекрасно. Возникает только один вопрос: вам действительно приятна все

время ваша роль или иногда вам приходится играть, как на сцене?..

Тест:

Умение слушать.

На каждый из вопросов следует дать ответы, которые оцениваются: «почти всегда» - 2 балла; «в большинстве случаев» - 4 балла; «иногда» - 6 баллов; «редко» - 8 баллов; «почти никогда» - 10 баллов.

1. Стараетесь ли вы «свернуть» беседу в тех случаях, когда ее тема (а то и собеседник) неинтересны вам?

2. Раздражают ли вас манеры вашего собеседника?

3. Может ли неудачное выражение собеседника спровоцировать вас на резкость или грубость?

4. Избегаете ли вы вступать в беседу с неизвестным или малознакомым вам человеком?

5. Имеете ли вы привычку перебивать собеседника?

6. Делаете ли вид, что внимательно слушаете, а сами думаете совсем о другом?

7. Меняется ли ваш тон, голос, выражение лица в зависимости от того, кто ваш собеседник?

8. Меняете ли тему разговора, если собеседник коснулся неприятной для вас темы?

9. Поправляете ли собеседника, если в его речи встречаются неправильно произнесенные слова, названия, вульгаризмы?

10. Бывает ли у вас снисходительный менторский тон, с оттенком пренебрежения и иронии по отношению к собеседнику?

Если в итоге вы набрали сумму более 62 баллов, то вы слушатель «выше среднего уровня». Иными словами — чем больше у вас баллов, тем в большей степени у вас развито умение слушать.

IV. Игра-Правдивое письмо.

Всем учащимся раздаются листы бумаги.

В конце игры каждый из нас получит по письму, в написании которого примут участие все присутствующие. Но, прежде всего, подпишите свой лист в нижнем правом углу и передайте его соседу справа.

У вас в руках оказался лист, на котором стоит имя вашего соседа. Адресуйте ему несколько слов. Пишите все, что вы думаете об этом человеке: его положительные и отрицательные стороны, пожелания, признание, сомнение; Но ваше обращение должно уложиться в одну - две фразы. Для того, чтобы ваши слова не были прочитаны никем, кроме адресата, нужно загнуть верхнюю часть листка. После этот листок передается соседу справа. А вам таким же образом приходит новый лист, на котором вы можете написать короткое послание следующему человеку. Так продолжается до тех пор, пока вы не получите листок с вашим собственным именем и фамилией. Это письмо, сделав круг, побывало в руках каждого из участников, и каждый написал вам то, что, может быть, давно хотел сказать.

Вопросы к обсуждению: чего больше — хорошего или плохого — вы написали в адрес товарищей? Какие слова друзей вам особенно пришлись по душе? Всегда ли вы писали то, что действи-

тельно чувствовали? Стали ли для вас неожиданностью высказывания в ваш адрес?

V. Правила хороших взаимоотношений

Как научиться выстраивать взаимоотношения? Вот несколько советов, которые помогут вам развивать более позитивные и здоровые отношения во всех областях своей жизни.

- Уважайте время человека и уважайте свое время.

Многие люди даже не задумываются об этом правиле. А ведь сейчас время очень ценно. Помните, что каждый раз, когда вы пишете, звоните или начинаете разговор с человеком, он может быть занят. Вы же и сами не всегда хотите выделять свое время на других. Игнорируете SMS и сообщения в социальных сетях, потому что знаете: за этим последует полноценный разговор, а может быть и какое-то предложение. Поэтому, прежде всего, поинтересуйтесь, есть ли у собеседника время на беседу. И даже если он отвечает утвердительно, следите за его сигналами в процессе диалога: вы можете заметить, что он нервно поглядывает в сторону выхода или напряжен. Поэтому задайте этот вопрос еще раз.

- Помните о золотом правиле

Следуйте старому золотому правилу: «Относись к людям так, как хочешь, чтобы относились к тебе».

Будете ли вы удивлены, что у корыстного, алчного и раздражительного человека если и есть друзья, то они примерно такого же морального уров-

ня? Подобное притягивает подобное.

- Слушайте внимательно

Внимательно слушать — это умение повысить самооценку другого человека, тихая форма лестии, которая заставляет людей чувствовать поддержку и ценность. Вы должны быть искренне заинтересованы в том, что человек хочет сказать, что чувствует или хочет.

- Развивайте свои коммуникационные навыки

Самое важная составляющая общения — это понимание. Если человек неправильно понимает ваши слова, то все общение бесполезно. Отсюда и идут обиды, недомолвки и недопонимание. Для того, чтобы собеседник правильно понимал вас нужно развивать коммуникационные навыки, с которыми вы научитесь правильно передавать свою мысль при помощи слов, языка тела и эмоций.

- Развивайте эмпатию

Эмпатия — это состояние восприятия и отношения к чувствам и потребностям другого человека, без обвинений и приказов. Эмпатия также означает «чтение» внутреннего состояния другого человека и интерпретацию его таким образом, чтобы предложить поддержку и развивать взаимное доверие.

- Развивайте ассертивность

Ассертивность — это умение устанавливать границы. Вы не сможете уделять всем людям одинаковое количество времени, поэтому научитесь правильно отказывать, не задевая чувств собеседника.

- Задавайте вопросы

Это лучший способ проявить участие и уважение. Даже если человек говорит без умолку, правильными вопросами можно заставить его сменить тему или начать беседовать о том, что интересно обоим.

- Принимайте людей такими, какие они есть

Все мы хотим переделать кого-нибудь, сделать умнее, рациональнее, веселее. Это вполне понятное желание, только вот если вы хотите помочь человеку, покажите это на своем примере. А до тех пор принимайте его таким, каков он есть. Хотите, чтобы ваш друг или девушка стали умнее? Тогда не говорите об этом вслух, делайте что-нибудь: водите на интеллектуальные фильмы, дарите книги, собирайте вместе пазлы. Если вы не так близки, тогда просто работайте над собой. Станьте примером для подражания.

- Наслаждайтесь общением

Все советы по взаимоотношениям не имеют смысла, если вы ненавидите людей или считаете их скучными. Возможно, сначала придется делать над собой усилие, но через какое-то время вы станете искренне интересоваться другими. Это работает и в обратную сторону: когда вы интересуетесь людьми, они начинают интересоваться вами в ответ. Это закон. Кто же не захочет проводить время с тем, кому он интересен?

- Развивайтесь как личность

Хотите выстраивать хорошие и крепкие взаимоотношения? Становитесь лучше, будьте интересным, поддержи-

вайте любые темы. Это значит очень много читать, смотреть образовательные видео, работать над собой, повышая уровень творческого и логического мышления.

- Не изменяйте своим принципам

Будьте до конца честным. Не подстраивайтесь под кого-то другого, не претворяйтесь кем-то другим, чтобы понравиться собеседнику. Правда не всегда бывает приятной. Не нужно вступать в конфликты, но во многих случаях лучше сказать о том, что вам что-то не нравится. Пытайтесь наладить отношения с человеком, но видите, что он поступает с другими несправедливо? Спокойно скажите ему об этом, а не молчите, чтобы не

разозлить. Удивительно, но такая прямота может сделать взаимоотношения более прочными. Люди не любят подхалимов, зато ценят честность и порядочность, даже если сами не такие. Они знают одно: если вы справедливы и делаете им замечания, значит, в будущем поступите справедливо с ними. Проявляйте мужество и будете вознаграждены.

VI. Подведение итогов.

**Л.Ш. АБУЛОВА,
А.К. КУТУБАЕВА,**
воспитатели КГУ «Областной дом юношества, центр социальной адаптации для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей» УОАКО.
Костанайская область.

Кірпіге арналған алмалар

Білім беру саласы: Шығармашылық.

Ұйымдастырылған оқу қызметі: Мүсіндеу.

Мақсаты: Алақан арасына салып домалату тәсілі арқылы кірпіге арнап алмалар мүсіндеуді үйрету. Шығармашылық жұмыс істей білу қабілеттерін дамыту. Тіршілік иелеріне қамқор болуға баулу, сүйіспеншіліктерін арттыру. Ұқыптылыққа тәрбиелеу.

Көрнекілігі: Суреттер, алма муляжы, ұнтаспа, мультимедия

Әдіс-тәсілі: Түсіндіру, жетелеу әдісі, сұрақ-жауап, жұмбақ, ойын, сергіту.

Билингвалдық компонент: Алма – яблоко, кірпі – еж, қоян – заяц, орман – лес.

Қызмет кезеңдері	Тәрбиешінің қызметі	Балалардың қызметі
Ұйымдастырушы-қозғаушы күш	Балалармен сәлемдесу. Өлең жолдарын қайталату. Аман Отан – анамыз, Аман ата – анамыз. Қайырлы таң, балалар! Қайырлы таң, қонақтар! - Балалар, сендер білесіңдер ме, қазір жылдың қай мезгілі? Көктем мезгілінің айларын атаңдаршы ... - Көктем мезгілінде қандай ерекшеліктердің болатынын білесіңдер ме? - Сендер жұмбақ шешкенді жақсы көретін едіңдер, ендеше ұнтаспадан жасырылатын жұмбақты мұқият тыңдайық: Ақ көйлек киеді, Көк моншақ түйеді. Қып-қызыл бетінен, Күзде атам сүйеді. Бұл не? - Дұрыс таптыңдар, бұл жұмбақтың шешуі – алма екен. Мультимедиядан алманың суретін көрсету. - Алманың түсі қандай?	Өлең жолдарын қайталайды. Өз ойларын айтады. - Алма.
Ұйымдастыру-ізденуші		Қойылған сұрақтарға жауап береді.

	- Пішіні ше? - Дәмі қандай? - Сендер алма туралы қандай тақпақ білесіңдер? - Енді осы алманы басқа жемістерден ажырата алатындарыңды байқап көру үшін сендермен қызықты ойын ойнайық, ойынымыз «Дәмін тат, атын ата...» деп аталады. Ойынның шартын түсіндіру. - Балалар, мен сендерге алма туралы ертегі айтып берейін. (Сутеевтің «Алма» ертегісін айтып береді) - Ертеде күз мезгілі аяқталып, ағаштардың жемісі таусылып, күн суыта бастаған кезде қоян орман ішінде келе жатып, ағаш басында тұрған жалғыз түйір алманы көріп қалады. Ол алманы қанша секіріп, алғысы келсе де оған жете алмайды. Ол жан-жағына қараса ағаш басында қонақтап отырған қарғаны көреді. Қоян қарғадан алманы алып беруін өтінеді. Қарға тұмсығымен алманы түртіп, ағаш басынан жерге түсіреді. Жерге түскен алманы қоян алмақшы болғанда алманы таппай қалады. Балалар, алма қайда кетті? Ғажайып сәт: Кірпі келеді. - Сәлеметсіңдер ме, балалар? Мен Кірпімін. Орманнан келдім. Менің қоян досым алмасын жоғалтып алды, соны тауып беруге көмектесіңдерші. Тәрбиеші: - Балалар, кірпі орманда тіршілік етеді. Ол ешкімге тиіспейді. Оның ерекшелігі денесінің бәрі тікенек екен. Кірпі арқасындағы осы тікенектеріне алма қыстырып алады. Кірпі: - Маған күш жинап алу үшін алмалар керек. Маған алма жасап беріндерші көп етіп. Мен оны қоян досыма да апарып беріп, оны қуантар едім. Тәрбиеші: - Бүгін біз мүсіндеу оқу қызметінде кірпіге арнап алмалар мүсіндеуді үйренеміз. Мүсіндеу әдіс-тәсілдерін түсіндіру.	Ахмедияр: Пісіп тұрған алмамын, Тамсандырап бал дәмім. Жерге сілкіп түсірме, Ісіп кетер маңдайым. Мұқият тыңдайды. - Сәлеметсіз бе?
--	--	---

Түзетуші - ізденуші	Саусақ жаттығуы: Саусақтарым билеңдер, Дәмді тоқаш илеңдер. Міне, жақсы шеберлер, Саусақтарым билеңдер. - Саусақтарымызды жұмысқа дайындап алдық, енді алманы мүсіндейік. Балалар ермексаздан алманы мүсіндейді. Қане, жұмысымызды тоқтатып, шаршағанымызды басу үшін сергіту жасап демалып алайық: Мен кірпімін, кірпімін, Бос өтпейді бір күнім. Жеміс көрсем бау-бақтан, Көтерілер көңілім. Жұмыстарын соңына дейін жеткізіп, аяқтайды. Кірпіге сыйға береді. Кірпі: - Ой, қандай керемет! Балалар, сендерге көп-көп рахмет! Менің орманға қайтатын уақытым болды. Сау болыңдар! - Жарайсыңдар, балалар! Кірпі сендерге риза болды. Енді сендермен «Өз түсінді тап» деп аталатын ойын ойнайық. (Ойын шартын түсіндіру) - Бізге қонаққа кім келді? - Кірпіге біз не жасап бердік? Бүгін оқу қызметінде қолданған кейбір сөздердің орыс тіліндегі айтылуын үйренейік: Алма – яблоко, кірпі – еж, қоян – заяц, орман – лес. Бәріміз «Апорт деген тәтті алма» әнін айтайық. Балаларды мадақтау.	Саусақ жаттығуын жасайды. Ермексазбен жұмыс жасайды. Қимылдар жасайды. - Сау болыңыз! Ойынды қызығып ойнайды. Сөздердің орыс тіліндегі айтылуын қайталайды.
------------------------	---	---

Күтілетін нәтиже:

Жаңғырады: Ұқыпты жұмыс
жасауды;

Қолданады: Мүсіндеу әдіс-
тәсілдерін дұрыс орындайды;

Түсінеді: Тіршілік иелеріне
қамқорлық жасау керектігін;

**Ажаркүл Құрбанқызы
ОСПАНОВА,**

**«Қарлығаш» бөбекжай-бақша»
тәрбиешісі.**

Н. Бекежанов ауылы,

Шиелі ауданы,

Қызылорда облысы.

По одежке встречают...

Назкен Самуратовна МУХАНБЕТКАЛИЕВА,
учитель русского языка и литературы
среднеобщеобразовательной школы-детсад
им. А. Жумагалиева.
П. Коныр,
Сырымский район,
Западно-Казахстанская область.

Цели обучения в соответствии с учебной программой	5.1.4.1 – определять основную мысль текста на основе вопросов; 5.2.2.1 – пересказывать основное содержание близко к тексту; 5.3.7.1. – извлекать необходимую информацию по предложенной теме из различных источников.			
Цели урока	Учащиеся прогнозируют содержание урока на основе иллюстраций, смогут описывать одежду, вести беседу об одежде, узнают что такое неопределенная форма глагола, правильно писать окончания глаголов.			
Ход урока				
Этап урока/время	Действия педагога	Действия учеников	Ресурсы	Оценивание
Начало урока 10 мин	I. Организационный момент. Эмоциональный настрой. (К) Подарите улыбки друг другу. Улыбнитесь друг другу, себе. Приятного вам учебного дня! Сегодня на нашем уроке присутствуют гости, Они пока не знают о вас, судят по вашему внешнему виду, но в конце урока они проводят вас по вашим знаниям. Так давайте покажем свои знания.	Ученики собираются в круг, произносят пожелания друг другу. Мы умные! Мы дружные! Мы отлично учимся! Все у нас получится!	Стихотворные строки.	Психологический настрой. Прием «Улыбка»

	II. Актуализация знаний. Стратегия «Смысловые картинки» Работа по сюжетным картинкам (деловая одежда, национальная одежда, спортивная одежда, вечерняя одежда, школьная одежда) (К) Теперь ребята, я вам дам такое задание. На доске висят картинки и вы должны будете разделить эти картинки по группам. - А на какие виды можно разделить одежду? - Что было изображено на картинках? - Какие виды одежды вы можете назвать? - Когда и куда надевают их люди? - Какова тема нашего урока? - Как вы думаете, о чём мы будем говорить на уроке? Критерии оценивания: 1. Определение изображений на картинках; 2. Умение делить картинки на смысловые группы; 3. Обоснование выбора картинок. Дескрипторы: 1. Называют изображения на картинках; 2. Умеют делить картинки на смысловые группы; 3. Обосновывают свой выбор картинок.	Прогнозирование учащимися темы урока. «По одежке встречаются...»	Задание из учебника. Картинки из Интернета.	Обменяться тетрадками с соседом для взаимопроверки. Словесное оценивание учителя.
--	--	--	---	--

Середина урока 25 мин	III. Изучение нового материала Давайте посмотрим видеоролик по новой теме Неопределенная форма глагола Теперь ответьте на вопросы Что такое неопределенная форма глагола? На какие вопросы они отвечают? Можно ли у этих глаголов определить число и лицо? Молодцы ребята Учимся применять правило. Если глагол отвечает на вопросы что делает? Что сделает? Или что делают? Что сделают? то этот глагол стоит на 3-м лице и в нем перед -ся буква Ъ не пишется. Если глагол отвечает на вопросы что делать? Что сделать? то этот глагол стоит в неопределенной форме глагола и в нем перед -ся буква Ъ пишется Нужно (что делать?) учиться (неопр. форма) Брат (Что делает?) учится (3 л) Упражнение 408 Поставьте глаголы в неопределенной форме. 1) Пришивает — пришивать, надевает, стирает, расстегивает, застегивает, зашивает, завязывает 2) Носит — носить, гладит, чистит, ходит. 3) Он (что делает?) учится — нужно (что делать?) учиться, он занимается — надо..., она волнуется — не нужно ..., он беспокоится — не надо..., она одевается — тепло	Ознакомление уч-ся с теоретическими сведениями из видеоролика. Учащиеся отвечают на вопросы. Ознакомление уч-ся с теоретическими сведениями из учебника. Учащиеся читают, отвечают на вопросы, выполняют задание	Учебник. Часть 2 Физкультурная минутка. Учебник. Часть 2 Учебник. Часть 2	Словесное оценивание учителя. Прием «Аплодисменты»
---	---	--	---	---

Дескриптор: - выписывает глаголы; - выделяет окончания; - задает вопрос к глаголу; - пользуется алгоритмом правописания Ъ знака в окончаниях глаголов; Упражнение 409. Сравните предложения. Поставьте вопросы. Объясните правописание Ъ в глаголах на -ся. Дескриптор: - читает и сравнивает; - ставит вопросы - объясняет правописание Ъ. IV. Освоение изученного материала. Работа в группах. Давайте делаем упражнение 411, сначала читаем, а потом будете делать задания к тексту. <table><tr><th>1 группа</th><th>2 группа</th></tr><tr><td>Сформулируйте один «тонкий» вопрос к 1-му абзацу</td><td>Сформулируйте один «тонкий» вопрос к 2-му абзацу</td></tr><tr><td>Сформулируйте один «толстый» вопрос к 1-му абзацу</td><td>Сформулируйте один «толстый» вопрос к 2-му абзацу</td></tr><tr><td>Выпишите из 1-го выделенные глаголы и поставьте в неопределенной форме</td><td>Выпишите из 2-го выделенные глаголы и поставьте в неопределенной форме</td></tr><tr><td>Выпишите из 1-го абзаца ключевые слова</td><td>Выпишите из 2-го абзаца ключевые слова</td></tr></table>	1 группа	2 группа	Сформулируйте один «тонкий» вопрос к 1-му абзацу	Сформулируйте один «тонкий» вопрос к 2-му абзацу	Сформулируйте один «толстый» вопрос к 1-му абзацу	Сформулируйте один «толстый» вопрос к 2-му абзацу	Выпишите из 1-го выделенные глаголы и поставьте в неопределенной форме	Выпишите из 2-го выделенные глаголы и поставьте в неопределенной форме	Выпишите из 1-го абзаца ключевые слова	Выпишите из 2-го абзаца ключевые слова	Слушают, отвечают на вопросы, выполняют задание	Учебник. Часть 2	Прием «Светофор»
1 группа	2 группа												
Сформулируйте один «тонкий» вопрос к 1-му абзацу	Сформулируйте один «тонкий» вопрос к 2-му абзацу												
Сформулируйте один «толстый» вопрос к 1-му абзацу	Сформулируйте один «толстый» вопрос к 2-му абзацу												
Выпишите из 1-го выделенные глаголы и поставьте в неопределенной форме	Выпишите из 2-го выделенные глаголы и поставьте в неопределенной форме												
Выпишите из 1-го абзаца ключевые слова	Выпишите из 2-го абзаца ключевые слова												

Конец урока	Дескриптор: 3. – Читают текст; 4. – Находят ключевые слова; 5. – Сформулируют тонкие и толстые вопросы; 6. – Выписывают неопределенные глаголы – Соблюдают орфоэпические нормы. V. Закрепление изученного материала. Укажите верные (В) или неверные (Н) ответы. 1) Начальная форма глагола называется неопределённой формой. 2) Неопределённая форма глагола не показывает ни времени, ни числа, ни лица, ни рода. 3) Глагол в неопределённой форме отвечает на вопросы что делать? или что сделать? 4) В глаголах в форме 3-го лица перед -ся пишется ь. 5) В глаголах неопределённой формы перед -ся пишется ь Дескриптор: 1. Определяет верные и неверные утверждения. 2. Различает неопределённый глагол 3-го лица. 3. Знает правописание Ь в 3-м лице и неопределённой форме глагола. Рефлексия «Дерево успеха».		Учебник. Часть 2	Прием «Три М»
---------------------------	---	--	-----------------------------	--------------------------

Слово о подруге...

Гуля, Гулечка, Гульнара

Потянуло к телефону. Перелистываю... Страничка есть, а ее нет. Переписка есть, а ее нет.... Ушла... ушла далеко...Вглядываюсь в память... Она навсегда!

Истина одна — надо пройти по Жизни через череду испытаний: на чистоту, прочность, искренность. Она проходила их... тихо, сама не замечая оставленный в душе каждого, с кем она встречалась, ...свет. Ее маленькое сердце (считается, что его размер всего лишь с кулак человека), было большим, просто ОГРОМНЫМ. В нем хватило любви всем: родным, близким, подругам, коллегам, студентам. Мир вокруг нее был лучезарным, легким. В каждой минуте Жизни она находила радость.

Кто она — девушка, с красивыми зелеными глазами, милой улыбкой, доброй душой?

В кругу семьи

Садыханова Гульнара Амангелдиевна родилась 6 апреля 1972 года в с.Георгиевка, Красногорского района Жамбылской области. Она была старшей дочерью в семье, любимицей и гордостью родителей. В этой семье царят уважение, добро, любовь друг к другу. Мамины добрые глаза всегда следили с волнением за детьми. Отец — немногословный, спокойный, окружал детей любовью и принимал большое участие в их жизни. Они гармонично дополняли друг друга. С ранних лет прививали Гульнаре любовь к чтению, собрали для нее коллекцию произведений классической и зарубежной литературы. В школе Гульнара хорошо училась, особенно легко ей давались точные науки. Закончив школу, поступила в Алматинский институт народного хозяйства (Казахская государственная академия управления, Нархоз). После окончания этого ВУЗа, начала работать в КазНУ

имени аль-Фараби. На каждый праздник, отпуск приезжала домой — к родителям. Когда не стало мамы, отец и дети сплотились еще крепче. Гульнара, как-будто хотела скрасить будни, поддерживала всех родных. Открыла двери своего дома племянникам, он был всегда полон родственниками, подругами своими и подругами сестренки. Для них она была старшей сестрой. Каждому рада. Любой вопрос решала с улыбкой, легко и просто. Все благоговели к ней.

Трудовой путь

Трудовой путь Гульнары Амангелдиевны полон достижений и связан с Казахским национальным университетом имени аль-Фараби. в 1995 году начала работать преподавателем на кафедре «Маркетинга и социально-экономических дисциплин» («Маркетинга и коммерции»). Она стояла наряду с теми, кто был у истоков становления специальности

Кафедра "Маркетинга и коммерции" (2004)

Кафедра "Экономика" (2019)

«Маркетинг» в университете. Именно она привила любовь у студентов к науке маркетинга, ее теории и практике. Далее с 2005 по 2012 годы работала заместителем декана по научно-исследовательской работе и международным связям на факультете Экономики и бизнеса. За время ее работы в этой должности были подписаны меморандумы и заключены соглашения по программе двойного диплома. Реализация совместных международных образовательных программ позволила студентам обучаться в таких ВУЗах как «Страсбургская школа менеджмента» (Франция), Российский университет дружбы народов (РУДН) (Россия), Новосибирский государственный университет, НГУ (Россия). С 2012 по 2014 годы работала начальником отдела научно-исследовательской деятельности Департамента по науке и инновационной деятельности. Под ее руководством отдел

активно распространял научно-технические достижения университета и вовлекал ученых и специалистов в академические программы по обмену и стажировкам.

С 2014 года - заведующая кафедрой «Экономика» Высшей школы экономики и бизнеса. Под ее руководством кафедра «Экономики» успешно реализовала свои приоритетные направления образовательной деятельности, активно развивая методический, научный, инновационный, исследовательский потенциал. Профессиональную деятельность Гульнара Амангелдиевна выполняла всегда с душой и большой ответственностью. Результаты ее работы были построены на симбиозе

ума, сердца и души одновременно. Как руководитель — умелый, эффективный организатор. Управленческие решения принимала быстро и обоснованно. Руководство университета не раз

поощряло ее наградами: «Молодой ученый КазНУ им. Аль-Фараби» (2008 г.), Медаль к 75-летию КазНУ им. аль-Фараби, Медаль к 80-летию КазНУ им. аль-Фараби, Нагрудный знак имени Ы. Алтынсарина за вклад в науку (2019 г.). Она умело расставляла приоритеты. Высокая порядочность и ответственность, корректность и тактичность — отличительные характеристики ее работы и отношения к людям. За каждого преподавателя кафедры болела душой, зная достоинства каждого из них, уважительно относилась к мнению сотрудников.

Послужной список профессиональной деятельности Гульнары Амангелдиевны успешно совмещался с научно-исследовательской. В ноябре 2004 года защитила кандидатскую диссертацию, в 2005 г. ей присвоено ученое звание доцента, в последующем исполняла обязанности профессора. Ею опубликовано 86 научных статей, общим объемом 34,2 п.л.,

из них 14 - в международных базах данных Scopus и Thomson Reuters.

The university of Edinburgh, Scotland (2011)

Гульнара Амангелдиевна активно издавала методическую и научную литературу, учебные пособия: «Управление качеством» (2000г., в соавторстве), «Основы маркетинга» (2002г., в соавторстве, на казахском языке), «Реклама товаров и услуг» (2007г.), «Лауреаты Нобелевской премии по экономике» (2007г., в соавторстве), «Экономический анализ деятельности фирмы» (2016г., на казахском языке), «The impact of industrial policies on the competitiveness of the country» (Editions du LIPTO, Academie Internationale CONCORDE, Франция, 2019г, монография). Ее труды получали признание через авторские свидетельства. Она была также хорошим переводчиком. Участвуя в проекте «Новое гуманитарное знание — 100 новых учебников на казахском языке» занималась переводом с английского языка учебника «Экономика» (М.Н. Грегори Менкью, М.Тейлор), была научным редактором учебников: «Экономика» (2017г.), «Принципы маркетинга» (Ф.Котлер, Г.Армстронг, 2018г.). Эти труды позволяют студентам ознакомиться с лучшим мировым опытом классической экономической теории и прикладных наук. Над личностным развитием Гульнара Амангелдиевна работала постоянно, увеличивая внутренний потенциал, количественные и качественные показатели

роста. Повышение профессиональной квалификации было реализовано на: курсе Развития Преподавателя (Teacher Development Course) в Университете UCL, г. Лондон, Великобритания (2008г.), семинарах в Университете Ак-Дениз (2008 г.), Политехническом университете Милана (2011 г.), по программе дополнительного образования «Педагогика» и «Психология» (МГУ им. М.Ломоносова, Россия (2010г.), Университете Сорбонна (2018 г.), Университете Падуа (2019 г.).

Научный авторитет Гульнара Амангелдиевны приумножался из года в год, она: активный участник конференций, форумов различного уровня, проводимых как в Казахстане, так и в зарубежных странах: Великобритании, КНР, Италии, Франции, Испании, Чехии, Польше, России, Узбекистане,

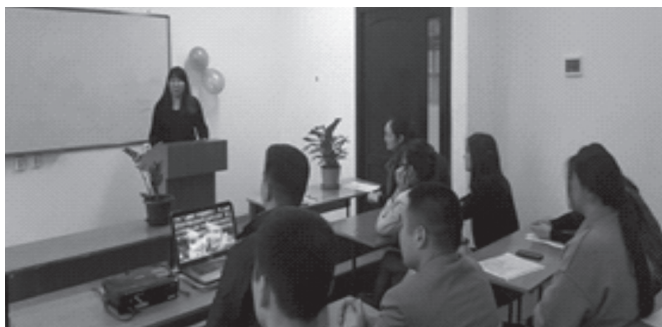
Global challenges summit (2018)

Киргизстане; успешный участник различных исследований: TEMPUS-TACIS Европейской Комиссии «Entrepreneurial University as a model for proper managerial interrelation among education, science and innovation development» (2009–2012 годы); «Формирование эффективных моделей финансирования наукоемких производств в Республике Казахстан» (2018–2019 гг.), «Трехмерная сейсморазведка для моделирования рудных залежей в сложных горно-геологических условиях Казахстана» (2019–2020 гг.); эффективный руководитель проекта МОН РК «Устойчивое инновационное развитие наукоемких производств на

основе использования концепции открытых инноваций» (2015 г.). Она также была членом редколлегии научного журнала «Вестник КазНУ (серия экономическая)».

Когда-то начав свой трудовой путь с пре-

Лекция по дисциплине «Основы маркетинга»

подавательской деятельности, она не переставала передавать молодому поколению накопленный педагогический опыт. Как преподаватель — профессиональный лектор, методист. Она руководила многочисленными дипломными работами бакалавров, диссертациями магистрантов, докторскими диссертациями; лауреат званий «Лучший преподаватель» по линии МОН РК (2007г., 2018г.).

Как педагог-наставник — вдохновитель студентов не только на отличную учебу, но и на простые человеческие поступки. Она сопровождала профессиональное становление своих учеников, делала прирост их компетенций. Она делилась не только знаниями, но и жизненным опытом. В среде студенчества находила общий язык с каждым. Знала особенности своей эдвайзерской группы, протягивала руку помощи всем, кто в этом нуждался. Один из последних ее документов, на которую она поставила подпись — выбор студента-отличника с целью выделения ей стипендии. Множество ее учеников будут с благодарностью вспоминать своего наставника, она передавала не только социальный опыт, но и социальный капитал.

Как коллега — отзывчивая, доброжелательная, коммуникабельная, быстро сходилась с людьми, шутками разбавляла будни. Быть ее коллегой было легко и почетно одновременно.

В кругу подруг

С ней можно было говорить обо всем: о работе и отдыхе, о буднях и праздниках, о радостях и печалях, о мечтах и секретах. Она была внимательным слушателем, доброжелательным собеседником, с великолепным чувством юмора. Жизнь вокруг нее кипела, бурлила: легкая на подъем, она могла сподвигнуть всех подруг от веселых прогулок, тихих песен, танцев до утра до кругосветных круизов. В ней было замечательное чувство: если она верила и любила человека, то она отдавалась этому чувству до конца. О себе не особо любила рассказывать, но участвовала в жизни

Германия (2014)

подруг всецело. Она незаметно помогала семьям подруг, детвора ее обожала. Приходя к ней домой, человек отдыхал душой. Простой ужин она превращала в целый праздник! Она могла шалить и радоваться как ребенок. Для многих подруг она была как сестра. Могла пошутить, поругать, похвалить, поддержать.

В памяти каждой из подруг она особенная...

ТОСКА О ПОДРУГЕ

*Могу ли я поверить в то, что тебя нет?
Человек с большой буквы. С тобой не знала бед.*

*Шестнадцать лет знала тебя,
И всегда тобою — восхищалась я.
Мой лучший друг!
Ты была особенной, всегда и везде.*

*Заботливую, добрую любили мы все.
Твой ум, решительность и трудолюбие,
Сияла улыбкой твое миролюбие.
Мой необыкновенный друг!*

*Человек ты - Праздник, организатор
отличный,
Путеводитель, наставник и опыт
приличный.
Восхитительный вкус не сравнится ни с чем,
Множество качеств и была честна ко всем.
Мой чистый друг!*

*Посмотрев на всех, ты шептала нежно:
“Разная судьба, знаю, что не все вечно...”
Прощалась, собрав силы в последний раз,
Показав всем, что сильнее духом в сто раз.
Мой сильный друг!*

*Даже в минуты последние говорила ты
шутки:
«Буду сверху наблюдать за вами, подруги,
Не плачем....
Улыбаемся и машем.....»
Мой верный друг!*

*Не ожидали мы, что так рано тебя «там»
ждут!
Молились и надеялись на излечение,
Но у судьбы свое расположение...
Пусть земля тебе будет пухом и место
в Раю -
Мой чистый, необыкновенный и Лучший
Друг!*

28.06.2021г.

Бимендиева Лейла

«Гульнара всегда была открытой, отзывчивой, веселой и самодостаточной. За советом могли обращаться в любое время и по любому вопросу. Даже по сугубо личным, семейным делам)). В такие моменты она над нами, шутя, говорила: «Я в этих вопросах — ас!», и выдержав паузу, добавляла с озорной улыбкой - «Теоретически!». В трудные моменты могла поддержать и добрым словом, и делом. С пониманием отнеслась к моим переживаниям, старалась быть рядом. У нас с ней была своеобразная, можно сказать, «женская терапия» жизненных невзгод.

Гульнара умела заразить вирусом позитива и жизнерадостности, в любой ситуации проявляла остроту ума и юмор. В Алматы для водителя проблема номер один, это — парковка, иногда приходится неправильно парковаться. Соблюдая солидарность водителя, я написала свой номер телефона на открытке от Costa, куда мы любили ходить, и прикрепила прямо на панели. Как-то я Гульнару после работы подвозила домой, она поинтересовалась, что это у меня на панели лежит, я подробно ей объяснила, что к чему. Она посмотрела на меня и говорит: «И все равно никто не звонит?». Я чуть не задыхнулась со смеху. Вот так шутить умела только Гульнара. До сих пор, когда в памяти всплывает это картина: ее взгляд, голос и манера - я смеюсь так, будто она здесь, сейчас и рядом.

Таких ярких, теплых воспоминаний о Гульнаре, которые греют душу, очень много: не на одну строку, не на один абзац, не на одну страницу. Она с нами!.

Галия Даулиева

«Моя Гуля, Гулька, Гулечка... Когда мы познакомились, она была стройной, тонкой, молодой девушкой, но с железным и стойким характером. Умная, веселая, креативная, грамотная, специалист своего дела. Она сразу стала нашим семейным другом и для моего супруга Шынзатбека, и для моих детей - Заманбека и Сабины... Всё, что я приобрела - материальное и духовное, было с ее помощью. Она надежный друг: может поддержать в трудную минуту и подсказать, как лучше поступить, и поругать, когда я не права... А какие она устраивала праздники для меня и моих детей! Все это осталось на видео и в нашей памяти навечно.

Моя Гулечка, мне всегда нужна была твоя оценка всем моим действиям. Сейчас мне очень сложно... Ты, даже сама сильно болея, всегда меня поддерживала. Писала мне, спрашивая, как ты можешь мне помочь после смерти моего супруга. Звонила и с хорошей новостью о том, что моя дочь поступила на грант, говоря, что это нас хоть как-то обрадует. Ты навсегда мой лучший друг и навсегда в моем сердце!

Гульмира Есенгелдиева

Где-то на подсознании не отпускает мысль, что ее не хватает. Не хватает ее непосредственности, открытости, ее глубокой порядочности. Не хватает ее замечательной души....

Вглядываюсь в память ...Светлая, чистая, улыбающаяся... Стойкая, с сильным внутренним стержнем...

Вглядываюсь в память ... она там... Она навсегда!

**От имени друзей
Жанна КОЖАМКУЛОВА**

Глагол. Времена глагола

Цели:

- развивать навыки определения в тексте глагола неопределенной формы и глаголов настоящего, прошедшего, будущего времени;
- развивать навыки правописания глаголов;
- развивать речевую культуру, творческое воображение, память, прививать любовь к русскому языку.

Результаты обучения:

- уметь определять настоящее, про-

шедшее, будущее время глаголов;

- уметь правильно писать и употреблять глаголы в речи.

Ключевые идеи: начальная форма глагола: настоящее время (сейчас), прошедшее время (вчера), будущее время (завтра).

Ресурсы: ватманы, фломастеры, стикеры, доска, карточки, слайдовая презентация, формативное оценивание «2 звезды, 1 желание», «словесная оценка».

Ход урока.

Этапы урока	Действия учителя	Действия учеников
1. Орг. момент	1. Приветствие (создание колоборативной среды); 2. Деление на группы. (Учитель преподносит разноцветные стикеры каждому ученику. Они рас-саживаются группами по выбранному цвету).	Деление на 3 группы с по-мощью разноцветных стике-ров. 1 группа «Волейболисты»; 2 группа «Футболисты»; 3 группа «Легкоатлеты».
2. Постановка целей урока Слайд №1. 3. Проверка до- машнего зада- ния. Чтение рассказа «Золотые рыбки»	1. Слово учителя: - Ребята, сегодня мы изу-чим лексическую тему: «Королева спорта – легкая атлетика»: Для того чтобы определить граммати-ческую тему: «Время глагола» ученики отвечают на воп-росы «Мозгового штурма»; 2. Сообщение целей урока; 3. Тест по теме «Глагол» с взаимопроверкой; 4. Проверка домашнего задания (рассказ по рисун-ку), опрос правила. 5. Стратегия «Золотая рыб-ка».	Определяют грамматическую тему урока, отвечая на вопросы «Мозгового штурма»: - что обозначают временные формы глагола? Постановка целей урока; - выполняют тест, проверяют по ключу (взаимопроверка); - читают друг другу рассказ «Виды спорта» на с. 170, сос-тавленный дома, определяют в группе самое удачное из расс-каза. (Взаимопроверка); - группы задают теоретичес-кие вопросы по теме «Золотым рыбкам».
	Психологический настрой	Ученики смотрят видео «Спорт»
4. Изучение но- вой темы. Рисуют постер. Составляют воп- росы.	I задание. Самостоятель-но- поисковая работа: Все группы готовят «постеры» по темам: 1 группа. Расскажут о «Настоящем времени» — изучив теоретический ма-териал на с. 166. 2 группа прочитав о «Про-шедшем времени» - объяс-нят, как образуется про-шедшее время глагола.	Проработав, новую тему по теоретическому материалу в учебнике, готовят постеры, диалоги по теме. Представляют постеры и диалоги другим группам.

Групповая работа: Волейболисты; Футболисты; Легкоатлеты.	3 группа изучив о «Будущем времени» объяснят, как образуется будущее время глагола. II задание. Групповая работа: Чтение текста «Королева спорта – легкая атлетика» 1. Группы готовят вопросы по тексту; 2. Выпишите глаголы в неопределенной форме: 1 группа - «Волейболисты» поставят н.ф.г. в форме 3-го лица настоящего времени. 2 группа «Футболисты» поставят н.ф.г. в форме прошедшего времени. 3 группа «Легкоатлеты» поставят н.ф.г. в форме будущего времени.	Читают текст, отвечают на тонкие и толстые вопросы. Образуют от выписанных глаголов формы настоящего, прошедшего, будущего времени. Стикер от каждый группы читает из тетради образованные глаголы. Оценивают работу в группе. Взаимооценка.
5. Физминутка	ИКТ	Выполняют движения
6. Закрепление материала Слайд №2. Исценировка диалога. Отгадывание кроссворда.	Самостоятельная работа. I задание. 1 группа – упр. №383 с. 170. 2 группа – упр. №382 с. 169. 3 группа – упр. №388 с. 173. II задание. Разыграть диалог: 1 группа на стр. 171. «Болезнь Мурата» 2 группа на стр.174. «Воскресенье» 3 группа на стр. 172. «На матче» III задание. Кроссворд «Спорт»	Выполняют I задание. 1. Форму глагола настоящего времени запишите в 1-м лице единственного числа; 2. Образуйте от данных глаголов формы прошедшего времени единственного числа мужского и женского рода; 3. Образуйте от глаголов форму будущего времени. Выполняют II задание. - Инсценировка диалога и оценивание друг друга. Выполняют III задание. - Составляют кроссворд, зачитывают, отгадывают, оценивают себя в оценочных листах.

7. Изучение новых слов Игра «Прогулка». Изучили новые слова	Стратегия «Прогулка» Новые слова: 1. Положить; 2. Жизненно необходимо; 3. Соперничать; 4. Нырять; 5. Жаловаться; 6. Покорный; 7. Простудиться; 8. Высохнуть.	Учащиеся выходят на игру «Прогулка», где помогают изучить новые слова друг другу.
8. Рефлексия. Самооценивание словесная оценка	Покажите свое отношение к уроку: урок удался — поднимают оранжевые листы; мне понравилось, но не все было понятно — поднимают желтые листы; мне многое непонятно — поднимают голубые листы.	Учащиеся подводят итог урока.
9. Оценивание 2 звезды, 1 желание оценочный лист.	Формативное оценивание «2 звезды, 1 желание, «Словесная оценка», «Взаимооценка», «Самооценка»	Учащиеся выставляют в оценочные листы свои оценки.
10. Домашнее задание. Слайд №3.	Дифференцированное: 1. Выучить правила упр. №381 с. 168. 2. Спишите упр №390 с. 173. 3. Напишите лингвистический рассказ о глаголах будущего времени.	Записывают в дневник.

Сымбат АЛИБАЕВА,
учительница русского языка
Интеллектуальной школы «Zerdesht». **Бостандыкский район,**
г. Алматы.

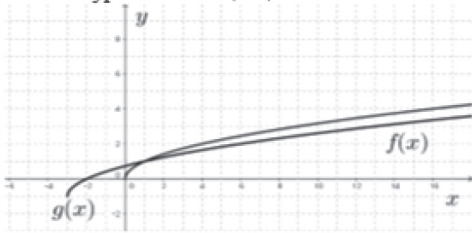

Квадраттық функция

Мариям Сакеновна КАЛИЯСКАРОВА,
№64 мектеп-лицейі математика пәні мұғалімі.
Нұр-Сұлтан қаласы.

Оқу мақсаты	8.2.2.10 біреуі сызықтық, екіншісі – квадрат теңсіздік болатын екі теңсіздіктен құралған жүйелерді шешу.	
Сабақ мақсаты	Квадраттық функциясының графигін салуға арналған есептерді шығаруға дамыту.	
Бағалау критерийлері	- Квадраттық функция жайында білімін көрсете алады; - Ауызша және жазбаша түрде өз ойын және пікірін жеткізе алады; өзгелерден келген ақпаратты тыңдау қабілетін көрсетеді; - Квадраттық функцияның, b, c коэффициенттерімен координаталық жазықтықта орналасуының арасындағы байланысы жөніндегі деректерді практика жүзінде тексереді; - Стратегияларды және тактикаларды құра алады.	
Тілдік мақсаттар	Пәнге қатысты лексика мен терминология Квадраттық график, квадраттық функция, x-тің екінші дәрежесі мәндерінің кестесі, x-тің квадраты (дәреже көрсеткіші), бүтін сан, коэффициент, дәреже x/y остері, қисық «тегіс» қисық, U тәріздес, симметриялы график құру/нүктелерді алып тастау. Диалогқа/жазылымға қажетті тіркестер: мәндер кестесін толтыру дағдысы.	
Пәнаралық байланыс	Бейнелеу, көркем еңбекпен байланыстыру, физикамен байланыстыру $y = x^2$ функцияның графигі физикада үдемелі қозғалыс.	
АКТ қолдану дағдылары	Презентация, ғаламтордан қолдану, MS Teams платформасы, Онлайн - мектеп ресурстары.	
Алдыңғы білім	Айнымалы мен коэффициент ұғымдарын түсіну; есептеулер жүргізу арқылы квадрат теңдеулерді анықтау және оларды шеше білу іскерліктері; сызбаны дәл салу дағдысы.	
Сабақ түрі	Білім мен дағды, іскерлікті қолдану.	
Сабақтың барысы		
Сабақтың кезеңдері	Жоспарланған іс-шаралар	Дерек көздер
Сабақтың басы	«Топтасу» Қашықтан оқыту форматына сәйкес эмблемалар суреті экранға ұсынылады және топқа бөліну ұқсастықтар ережесі бойынша жүзеге асырылады.	

	Экранда топ ережесі таныстырылып, топ мүшелеріне тапсырмалар жүктеледі. «Ой жинау» Әр топқа «TRUE-FAST» әдісімен бес сұрақтан құралған тапсырма беріледі. II. Топтық жұмыс «Идеяларды тоғыстыру» Екі топқа тапсырма беріледі, оқушылар болған кезде қол шапалақтап белгі береді. Жұмысты постерде қорғайды. Топтар бір-бірін саусақ арқылы бағалайды. $y = x^2 - 4 x + 3$ функциясының а) графигін салыңыз; ә) функцияның нөлдерін табыңыз; б) $y = x^2 - 4x + 3$ функциясының ең үлкен немесе ең кіші мәнін табыңыз; в) $y = x^2 - 4x + 3$ функциясының симметрия осінің теңдеуін жазыңыз; г) $y = x^2 - 4x + 3$ функциясының таңба тұрақтылық аралықтарын табыңыз; д) $y = \sqrt{x^2 - 4x + 3}$ функциясының анықталу облысын табыңыз.	Презентация Онлайн-мектеп Қосымша 1
Ортасы	Топтық жұмыс: «SWOT» әдісімен әр топқа тапсырма беріледі, оқушылар болған кезде қол көтеру батырмасын қолдану арқылы белгі береді. Жұмысты орындап экранға скриншотпен қорғайды. Топтар бір-бірін балдар қою арқылы бағалайды. А топ. 1. $y = x^2 - 4 x + 3$ функциясының а) графигін салыңыз; ә) функцияның нөлдерін табыңыз; б) $y = x^2 - 4x + 3$ функциясының ең үлкен немесе ең кіші мәнін табыңыз; в) $y = x^2 - 4x + 3$ функциясының симметрия осінің теңдеуін жазыңыз; г) $y = x^2 - 4x + 3$ функциясының таңба тұрақтылық аралықтарын табыңыз; д) $y = \sqrt{x^2 - 4x + 3}$ функциясының анықталу облысын табыңыз. 2. $g(x)$ функциясы шығатындай $f(x) = \sqrt{x}$ суреттен анықтаңыз: 	Презентация Онлайн-мектеп Презентация Қосымша 2. Презентация

3. Қоршаған ортада парабола сызығына қандай мысалдар келтіруге болады?

В топ.

1. $y = |x^2 - 3|x| + 2|$ функциясының

а) графигін салыңыз;

ә) функцияның нөлдерін табыңыз;

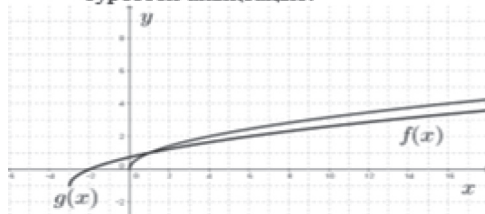
б) $y = x^2 - 3x + 2$ функциясының ең үлкен немесе ең кіші мәнін табыңыз;

в) $y = x^2 - 3x + 2$ функциясының симметрия осінің тендеуін жазыңыз;

г) $y = x^2 - 3x + 2$ функциясының таңба тұрақтылық аралықтарын табыңыз;

д) $y = \sqrt{x^2 - 3x + 2}$ функциясының анықталу облысын табыңыз.

2. $g(x)$ функциясы шығатындай $f(x) = \sqrt{x}$ суреттен анықтаңыз:

«Сәйкесін тап» жұптық жұмыс екеуара бір-бірінің жұмысын алмастыра тексереді

1. $y = ax^2 + bx + c$ функциясының x осімен қиылысу нүктелері қалай табылады?	A_0
2. Парабола төбесінің координаталары	$D = b^2 - 4ac$ $x_{1,2} = \frac{-b \pm \sqrt{D}}{2a}$
3. Парабола тармақтары төмен бағытталған	$N = \frac{-b^2 - 4ac}{4a}$ $m = \frac{-b}{2a}$
4. Функцияның ең кіші мәнін табу неге байланысты?	$y = x^2$ функциясының графигі (4;1) көшіріледі
5. $y = (x-4)^2 + 1$ функциясының графигін қалай алуға болады?	$\{0; 4\}$
6. $y = 4x - x^2$ функциясының x осімен қиылысу нүктесін табыңдар.	a

	7. $y = -x^2 + 4x + 3$ қалай алуға болады? $y = -(x-2)^2 + 7$	
	8. $y = -x^2$ функциясының графигін 2 бірлік солға жеті бірлік жоғары параллель көшіру арқылы қандай функция алуға болады? $y = -x^2$ функциясының графигін (-2; 7)	
Соңы	«Бірге шешімін тауып көр!» берілген мәселелік сұрақ бойынша оқушылардан жеке пікірлер жиналады. Ортақ қорытынды шығарылады. Қоршаған ортада парабола сызығына қандай мысалдар келтіруге болады?	
	Рефлексия. Стратегия: «Алақан» Бас бармақ – керемет әрі қызықты. Екінші бармақ – осыған көңіл бөлу керек. Ортаңғы бармақ – маған ұнаған жоқ. Төртінші бармақ – бұл жерде орта... Кішкентай бармақ – маған жеткіліксіз болды.	
Үйге тапсырма	Google Дискте тақырып бойынша берілген тапсырмаларды орындау.	

Қорытынды

Сабақтың жақсы өткен екі аспектісі (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)?

1: Оқушылардың жан-жақты ойлануына «SWOT» әдісінің тиімді екені үйге берілген тапсырманы қадағалауда көрсеткіштерінің жоғарылауынан бақылауға мүмкіндік болды.

2: Оқушылардың тапсырмаларды орындауда ақпараттық технологиялармен әрекетінде мектеп-онлайн білім ресурстарындағы мәліметтермен бөлісуі нәтижелі оқуға жетеледі.

Сабақты жақсартуға не ықпал ете алады (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)?

1: Сабақтың барысында оқушылардың өзара бақылауында талқылау жұмыстарына назар аудару.

2: Көшбасшылар сайысын өткізу.

Сабақ барысында сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың жетістік/қиындықтары туралы нені білдім, келесі сабақтарда неге көңіл бөлу қажет?

1: Кей оқушылардың есептер шығару кезінде тиімді әдісті қолданып орындауда қиындықтары туындайды. Олармен төмен дәрежелі сұрақтан бастап сынақтан өткізу сұрақтарына ЖАДА қолдану қажет екенін ескеремін.